

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קפה

ערב שבת קודש

פרשת צו

יום הבהיר י"א בניסן התשע"ז

יוצא לאור עליידי

צעירי אגודת חב"ד באה"ק

זמנם בחוצות בימי חול המועד¹³⁸.

יש להכין את ספרי התורה לקריאת היום עוד בערב שלפני, ולפחות לפני תפילת שחרית.

שחרית: אין מניחים תפילין. אין אומרים 'מזמור לתודה' (בכל ימי הפסח). יעלה ויבוא. חצי הלל, קדיש תתקבל. שיר של יום, קדיש יתום. מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת אמור 'שור או כשב' (ויקרא כב, כו-לג, כג, א-מד. מיקום ההפסקות - כפי קריאת כהן, לוי, ישראל שבסידורנו ליום טוב, והישראל קורא עד גמירא¹³⁹), הגבהה וגלילה, ובשני יעלה רביעי בפ' פינחס 'והקרבתם', חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון גואל. יהללו. חצי קדיש. תפילת מוסף.

בעניין שמחה ביין - ראה לעיל יום א' דחג הפסח.

טוב לעשות בסעודה איזה דבר (דהיינו הוספה: באכילה, בניגון, ב'לחיים' או בכלום¹⁴⁰) זכר לסעודת אסתר שהייתה ביום זה, שבו נתלה המן¹⁴¹.

יום חמישי, י"ז בניסן

ב' דחול המועד

בשחרית מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת בא 'קדש

138) חוה"מ כהלכתו פ"ו סע"ה.

139) כן מסר הרב יוסף יצחק של' אופן.

140) 'המלך במסיבו' ח"א, עמ' רצא.

141) שו"ע אדמוה"ז סי' תצ ס"ב. (בפיט 'אדם בקום' בסליחות לתענית אסתר, מקשר זאת עם הפסוק 'וישבות המן ממחרת' בהפטרה דאתמול).

לי... ממצרים" (שמות יג, א-טז). הגבהה וגלילה. ובספר השני - לרביעי, 'והקרבתם'. חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון וכו'. מוסף.

יום שישי, ח"י בניסן

ג' דחול המועד

יום הולדת אביו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, הגאון המקובל הר"ר לוי יצחק נ"ע. ויום היכנסו של הרבי לבריתו של אאע"ה.

בשחרית מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת משפטים "אם כסף... בחלב אמו" (שמות כב, כד-ל, כג, א-ט). הגבהה וגלילה. ובספר השני - לרביעי 'והקרבתם'. חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון וכו'. מוסף.

בשיחת ליל הושענא רבה תשמ"ה¹⁴² הובא כדבר הפשוט, על-פי המנהג שנתפרסם ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, שאף שבשבת ראש חודש מפטירין 'השמים כסאי', הרי ביחיד יש לומר גם את ההפטרה של פרשת השבוע, "ועל-דרך-זה בנוגע לשבת חול-המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול-המועד, אבל ביחיד יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע" [השבוע - הפטרת פרשת שמיני]. זאת למרות שאין אומרים היום 'שניים מקרא'¹⁴³.

בהדלקת נש"ק מברכות: "להדליק נר של שבת-קודש" בלבד.

142) סט"ו, 'התוועדות' ח"א ס"ע 351, בלתי מוגה.

143) ראה שו"ע אדמוה"ז סי' רפה ס"ט"י וכף החיים שם. וכנראה לפ"ז אמירת ההפטרה היא עניין בפ"ע. וע"ע.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"א בניסן ה'תשע"ז - י"ח בניסן ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א	י"א בניסן	ה' תמידין ומוספין פרק ו-ח.	ה' שלוחין ושותפין פרק ג.	מ"ע מג. מד. מה. מו. מז. מח. נ. נא.
ב	י"ב בניסן	פרק ט-י. ה' פסולי המוקדשין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ד.	מ"ע קסא. מל"ת קמ.
ג	י"ג בניסן	פרק ב-ד.	פרק ה.	מל"ת קלב.
ד	י"ד בניסן	פרק ה-ז.	פרק ו.	מל"ת קכ.
ה	ט"ו בניסן	פרק ח-י.	פרק ז.	מל"ת קלא.
ו	ט"ז בניסן	פרק יא-יג.	פרק ח.	מל"ת קל. קכט.
ז	י"ז בניסן	פרק יד-טו.	פרק ט.	מ"ע צא.
ח	י"ח בניסן	פרק יז-יט.	פרק י.	מ"ע צ.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	לפני הזריחה	לפני הזריחה							
א, י"א בניסן	4.18	5.09	5.31	6.29	9.31	12.43	1.15	7.04.0	7.28
ב, י"ב בניסן	4.16	5.07	5.29	6.28	9.30	12.43	1.15	7.04.7	7.29
ג, י"ג בניסן	4.15	5.06	5.28	6.27	9.29	12.43	1.15	7.05.4	7.30
ד, י"ד בניסן	4.13	5.04	5.27	6.26	9.29	12.42	1.14	7.06.1	7.31
ה, ט"ו בניסן	4.11	5.03	5.26	6.24	9.28	12.42	1.14	7.06.8	7.31
ו, ט"ז בניסן	4.10	5.02	5.24	6.23	9.27	12.42	1.14	7.07.4	7.32
ז, י"ז בניסן	4.08	5.00	5.23	6.22	9.26	12.42	1.14	7.08.1	7.33
ח, י"ח בניסן	4.07	4.59	5.22	6.21	9.26	12.41	1.14	7.08.8	7.34

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
צו / שבת הגדול	6:27	7:41	6:42	7:43	6:34	7:43	6:44	7:43
חג הפסח	6:29	7:43	6:44	7:45	6:36	7:45	6:46	7:45
שבת חול המועד	6:32	7:46	6:47	7:48	6:39	7:48	6:49	7:48

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי יצחק שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליוחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, 0793-7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

אחר-כך קריאת שמע בזמנה, יספרו גם את ספירת העומר בזמנה. המתפללים ערבית וספירה בעוד היום גדול, יש לסדר שיספרו עוד פעם למחרת בעת תפילת שחרית, כמובן בלא ברכה¹²⁷. לכאורה (כנהוג בכמה קהילות), רצוי להכריז את הספירה בכל בוקר מימי ספירת העומר אחרי סיום תפילת שחרית בבית הכנסת, כדי להזכיר ולהוציא ידי חובתו את מי ששכח לספור.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה נוהג לציין ולשרטט סימן בסידורו לאחרי הספירה של כל לילה¹²⁸. "לכאורה, אף שמברכים בכל לילה כי כל לילה היא מצווה בפני עצמה, ויש אומרים שגם אינן תלויות זו בזו - המצווה דכל לילה היא לא רק לספור ולדעת שהוא יום אחד וכו' לעומר, אלא גם לדעת (לכוון - כחלק מקיום המצווה, על-דרך הידיעה שזהו יום אחד וכו' לעומר) שזהו חלק מ(ספירת) שבעה שבועות"¹²⁹.

המסופק באיזה יום לספירה עומד, וסופר מספק שתי ספירות, לא יברך על ספירתו¹³⁰. קטן שהגיע למצוות באמצע ימי הספירה, ממשך ספירתו בברכה. ואף גדולים, כשיבוא משיח צדקנו באמצע ימי הספירה, ימשיכו ויספרו מן התורה, כיוון שהספירה הקודמת גם היא מציאות של תורה ומצוותיה - אחשביה¹³¹.

רצוי שלא לחצות את 'קו התאריך' בימי ספירת העומר ("באם אין הכרח גמור בדבר", וכן הורה הרבי לשלוחיו לאוסטרליה וכו'), מאחר ולפי דעת הרבי, אדם ש'הרוויח' או 'הפסיד' יום על-ידי מעבר מערבה או מזרחה מקו התאריך, ממשך וסופר לפי הימים שלו ולא לפי ספירת כלל ישראל או אנשי המקום, ואף חגיגה שבועות שלו נקבע ביום החמישים לספירת-הוא, וינהג (רק) בו יום טוב גמור לכל דבר ועניין (אלא שלא יאמר אז 'זמן מתן

127 (127) אג"ק הנ"ל בהערה 125. וראה 'אוצר', עמ' רנא.
 128 (128) 'תורת מנחם' התועדות 'תש"י, עמ' 47, 64.
 129 (129) לקוטי שיחות ח"ב, עמ' 235, 'שערי הל' ומנהג' או"ח ח"ב ס"ע קמא.
 130 (130) ראה באג"ק ח"ז, עמ' רסה, 'שערי הל' ומנהג' שם ס"ע קמב, ולמעשה - בחי"ז עמ' קנג ובשערי הל' ומנהג ריש עמ' קס. ושם, שכדאי שיפסיק בעניין כלשהו בין שתי הספירות, למנוע 'מיחוי כשיקרא'.
 131 (131) לקוטי שיחות ח"ה, עמ' 7. 'שערי הל' ומנהג' שם ס"י קנט.
 ודלא כמ"ש בילקוט יוסף ח"ה, עמ' 417.

תורתנו¹³².

נוהגים ללמוד בימי הספירה מסכת סוטה - נוסף על השיעורים הקבועים - דף ליום¹³³. בדבר חלוקת מ"ח דפי מסכת סוטה למ"ט ימי הספירה, הורה הרבי: "התחלת המסכת, דף ב', לומדים ביום ראשון של חול-המועד [בחול"ל], יום ב' דספירת העומר (ולא ביום שני של יום-טוב שהוא יום ראשון דספירת העומר), וביום שני של חול המועד לומדים דף ג', וכן הלאה, עד לערב שבועות שבו לומדים דף מ"ט, סיום המסכת". והסביר זאת, שביום הראשון לומדים את 'דף השער' שכולל את שם המסכת, ומחליטים ללמוד ממחר ואילך דף ליום¹³⁴.

הבדלה: מתחילים "הנה א"ל ישועתי"¹³⁵. אין מברכים על הבשמים ולא על האש.

לימוד תורה: "ובהמשך למדובר על דבר "כיבוש" כל העולם כולו על-ידי הוספה ויגיעה בלימוד התורה וביתר שאת וביתר עוז - מהראוי ונכון וטוב אשר בימי חול-המועד פסח יוסיף כל אחד ואחד בעסק התורה, הן בלימודו הוא והן בנוגע לזולת: להשתדל עם כל מי שיכול לפעול עליו, שגם הוא יוסיף אומץ בלימודו בימים אלו ובהתאם להנ"ל. ופשיטא שעניין הנ"ל שייך במיוחד לתלמידי הישיבות, דגם בשאר הימים הרי "תורתם קבע" היא - גם במובן כמות הזמן - עליהם מוטל חיוב מיוחד לנצל את כל ימי חול-המועד פסח הבא עלינו לטובה להוסיף בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עז"¹³⁶.

חינוך: בהוראת כ"ק רבותינו, אדמו"ר מהוריי"צ והרבי נשיא דורנו, על המורים/ות לשמור קשר עם התלמידים/ות בימי חול-המועד¹³⁷. מותר (ומצווה) לפתוח בית-ספר, ואם יש צורך - גם לכתוב, כדי להעסיק את התלמידים שלא יסתובבו ויבלו את

132 (132) ע"פ המסקנא וההוראות ב'שערי הל' ומנהג' שם ס"י רכ.
 133 (133) היום יום ז' אייר, ספר-המנהגים, עמ' 43.
 134 (134) 'התועדות' תשמ"ה ח"ד, עמ' 2143, ובכ"מ.
 135 (135) כן מנהגנו, כמ"ש בפרמ"ג ס' תצא שאומרים זאת גם במוצאי יו"ט וכ"מ בלבוש, ודלא כמנהג העולם שלא לומר פסוקים אלו במוצאי יו"ט ע"פ מטה-אפרים ס' תרכד ס"ה ולקוטי מהרי"ח בהבדלה דמוצש"ק.
 136 (136) לקוטי שיחות ח"ה, עמ' 267.
 137 (137) אג"ק ח"א, עמ' סא וחכ"ב, עמ' רמו.

ואפילו כולנו יודעים – מצווה לספר

כיצד ייתכן שגם חכם, נבון ויודע את התורה, צריך לומר "ועכשיו קרבנו המקום", היינו שקודם היה גם הוא מעובדי עבודה זרה?! • גם 'קטן' ברוחניות מעורר למעלה את ה"נער ישראל ואוהבהו" • מה למדים מהלשון "צא ולמד" • וביאור בעניין שפע ו'כלים' בלעומת-זה, שלכן מוסיף בעל ההגדה את המלים "וכל הבת תחיון" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

- על פי נגלה, בשולחן-ערוך כו"ב, לא מצינו טעם לחלק בזמן אכילת האפיקומן בין הסדר הראשון לסדר השני, אבל מובן וגם פשוט שכיון שכך נהגו רבותינו נשיאינו, בודאי היה להם טעם על זה, על פי פנימיות העניינים. ומלבד הטעמים הפנימיים שבזה ישנו גם הטעם הפשוט - שבסדר השני היו נוהגים להאריך בביאור ההגדה, ובמילא היתה מתאחרת אכילת האפיקומן עד לאחר חצות.

ג. ביאורי רבותינו נשיאינו על ההגדה - היו רק על חציה הראשון של ההגדה, ואילו על חציה השני של ההגדה, מהלל ועד לסיום ההגדה, לא היו אומרים ביאורים.

הביאורים בחציה הראשון של ההגדה היו נאמרים על פסקאות מסוימות, פעם על פסקאות אלה, ופעם על פסקאות אחרות.

ומובן שאין זה משום שבאותה שנה היה להם מה לומר ("זיי האבן געהאט וואָס צו זאָגן") רק על פסקאות אלה, ובשנה אחרת היה להם מה לומר רק על פסקאות אחרות,

- היו שנים שבהם נהגו גם לחזור ולומר דברים

א. [לאחר עריכת הסדר בבית כ"ק אדמו"ר מהור"צ, קודם שנכנס לחדרו, אמר כ"ק אדמו"ר:] כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר שהניגון "אלי אתה ואודך" הוא סגולה לגילוי אליהו, ולכן ינגנו עתה ניגון זה בשמחה וריקוד.

[ניגנו "אלי אתה ואודך", וכ"ק אדמו"ר רמז שילכו בריקוד.

אח"כ יצא כ"ק אדמו"ר ללוות את אמו הרבנית לביתה, וכשחזר, רמז בידו הק' שירקדו ביתר חיות, ונכנס בעצמו במחול, ורקד משך זמן בשמחה גדולה].

ב. [ל...לאחרי משך זמן, נכנס כ"ק אדמו"ר לבית המדרש עם הגדה של פסח, ישב על מקומו ואמר:] [. בסדר הראשון היה כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע מדייק לאכול את האפיקומן לפני חצות, אבל בסדר השני לא היה מדייק בזה, והיה אוכל את האפיקומן לאחר חצות]. וכן היה נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר. וכיון שכן נהגו כ"ק מו"ח אדמו"ר וכ"ק אדמו"ר נ"ע, מובן, שכן נהגו גם רבותינו נשיאינו שלפני זה.

(2) ראה תושו"ע (ואדה"ז) א"ח סתע"ז ס"א (ס"ו).

(1) ראה "היום יום" טו ניסן, א דחה"פ. "רשימות" ע' קעט. וש"נ.

קדיש תתקבל. ספירת העומר מברכים וסופרים בעמידה¹¹⁸, אחר צאת הכוכבים¹¹⁹. ולכתחילה צריך לדעת את הספירה של הלילה בשעת הברכה¹²⁰. אחרי הספירה (והנוסח שלאחריה): עלינו, קדיש יתום¹²¹.

למנהגנו - גם הנשים סופרות¹²², ובברכה¹²³. בנוגע למנהגו של הרבי בכוונות ספירת העומר¹²⁴ - "זה מה שראינו: לפני אמירת הברכה, היה מסתכל על הנדפס באותו יום. ונראה היה שהביט לא רק על היום, אלא גם על הכוונות של אותו יום. אחר-כך, בעת אמירת 'למנצח' ו'אנא בכוח', היה מדגיש הכוונה של אותו יום, ולפעמים היה שוב מביט - בעת אמירת הנ"ל - בהנדפס לאותו יום".

סדר הכוונות כנדפס בסידור: הספירה, התיבה מ'אנא בכוח', התיבה מ'למנצח' והאות מ'שמחו'. השומע ספירת-העומר מאחרים בטרם ספר בעצמו, יכוון במפורש שאינו רוצה לצאת עתה ידי-חובה כלל¹²⁵.

מי שלא ספר בלילה, יספור ביום בלא ברכה, ובשאר הלילות יברך. ואם דילג פעם אחת שלא ספר גם ביום - יספור שאר הלילות בלא ברכה, ויכול לצאת ידי חובתו בשמיעה מאחרים. ובספק אם דילג יום - סופר בברכה¹²⁶.

המתפללים ערבית בעוד היום גדול וקוראים

(118) שו"ע אדמו"ה"ז סי' תפט ס"ד.

(119) אג"ק חי"ט, עמ' ערב"ג, וראה בשו"ע רבינו שם סי"ב.

(120) שם, סי"ט.

(121) במקום שסופרים אחר עלינו, כדאי להנהיג שיאמרו רק קדיש אחד לאחר הספירה (אלא אם מנהג המקום כך הוא, ולא ניתן לבטלו) - אג"ק ח"ה, עמ' שיג.

(122) ע"פ שו"ע אדמו"ה"ז סי' תפט ס"ב וסו"ס תצג. זאת למרות משמעות הוזהר ח"ג (ברע"מ צ"א), כפי שהבין בשו"ת רב פעלים, חלק 'סוד ישירים' סי' יב וב'שו"ע הוזהר' סי' תפט ס"ק טו לשלילה מוחלטת. אבל בס' הליכות ביתה סי' יט סוף הערה ה, מדייק מוזהר פ' תצוה (קפגא), שלא התמעטו נשים אלא מחיוב.

(123) ראה 'אוצר', עמ' רנד.

(124) ממכתב הרה"ח ר"ל ש' גונר. ראה 'התקשרות' גיליון רמה, עמ' 15.

(125) שו"ע אדמו"ה"ז סי' תפט ס"ב. ואם לא כיוון, יספור אח"כ בלא ברכה, שם (אלא כששמע מהש"ץ כרגיל, שאז אכילו כיוון במפורש שלא לצאת, שהרי חושב לספור אח"כ).

(126) שם, סכ"ג. ראה 'אוצר', עמ' רנג.

שמחת יום-טוב: חייבים בה מדאורייתא, וחייבים (הגברים) לשתות רביעית יין בכל יום ביום-טוב ובחול-המועד¹¹³ (אם כי יוצאים ידי חובה זו גם ביין הקידוש¹¹⁴); ועם-כל-זה, כדברי הרמב"ם, "לא יימשך ביין"¹¹⁵.

יום רביעי, ט"ז בניסן

א' דחול-המועד פסח

מוצאי יום-טוב¹¹⁶:

ערבית: בתפילה הראשונה של חול-המועד יש לזכור לומר ארבעה דברים אלו¹¹⁷: א) מוריד הטל; ב) אתה חוננתנו; ג) ותן ברכה; ד) יעלה ויבוא.

שכח אחד מהם, ונזכר אחר שסיים תפילתו: א. אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" - יחזור לראש התפילה.

ב. שכח לומר "אתה חוננתנו" - לא יחזור (אלא אם צריך לעשות מלאכה לפני הבדלה יאמר אחרי שמונה-עשרה: "ברוך המבדיל בין קודש לחול").

ג. אמר 'ותן טל ומטר' - יחזור לראש התפילה. ד. שכח 'יעלה ויבוא' - יחזור לראש התפילה.

מלך ח"ב, עמ' רלז]. מביאורי הוזהר להצמח-צדק, עמ' צו וסה"מ תרס"ח, עמ' קעא. מלשון המכתב ברור, שהכוונה גם ליום ראשון דחה"פ. בלקו"ש שם, עמ' 33 נתבאר, שזה בדומה לעניין 'תפילת ערבית רשות', וחבל שב'שערי הל' ומנהג' סי' רט לא ציינו זאת (וע"ע 'הגדה שלמה', עמ' 160).

(113) שו"ע אדמו"ה"ז סי' תקכ"ט ס"ו. ובתנ"א מגילת-אסתר צט, ג; רביעית.

(114) שיחות-קודש תשל"א ח"ב, עמ' 87, פסחים קח,ב תוד"ה ידי יין. ועצ"ע, שהרי צריך גם "לקבוע סעודתו על היין", כמ"ש בשו"ע אדמו"ה"ז שם ס"ד. וראה ב'התקשרות' גיליון תקל"ט.

(115) הל' יו"ט פ"ו ה"ז"יח, ספר-המנהגים, עמ' 38 (ה'רשימה' הנוכרת שם [בנושא: שמחת פורים] נדפסה במלואה בלקוטי שיחות ח"א עמ' 336 ובאג"ק ח"ה עמ' רנה).

(116) לבני חול: אין אוכלים מהמינים הנכנסים בחרוסת ומרור עד אחר כורך של ליל סדר שני. יום שני של פסח. ערבית דיום-טוב. הלל שלם. קדיש תתקבל. ספירת-העומר וכו'. סדר-פסח שני. בקידוש: יין, קידוש, שהחיינו. הגדה כדאמתמול (אלא שאין מקפידין לאכול האפיקומן קודם חצות). ק"ש שעל המטה כמו בכל יום טוב. שחרית כדאמתמול. מוציאין שני ספרי תורה, בראשון קורין לה' עולים בפרשת אמור 'שור או כשב', ובשני מפטיר כדאמתמול 'ובחודש הראשון'. הפטרה: וישלח המלך... (מלכים ב כג,א-ט, כא-כה). מוסף דיום טוב.

(117) ע"פ 'שבח המועדים'. אתה חוננתנו - שו"ע אדמו"ה"ז סי' רצד ס"ג. טל ומטר - סי' ק"ז ס"ג. יעלה ויבוא - סי' תצ ס"ג.

שכבר אמרו בשנים שלפני זה – כי אם, שמתעמים הידועים להם הוצרכו לבאר בשנים אלה פסקאות אלה ובשנים אחרות פסקאות אחרות.

ד. "הבן שואל":

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר³ שזה שה"בן שואל", בן קטן (תינוק) דווקא – מעורר למעלה העניין ד"נער

"לספר" הוא מלשון ספירות ובהירות, היינו שעניין יציאת מצרים צריך להאיר אצלו – כי לולי זאת יכולים לצאת ממצרים ולהישאר מגושם וחומרי כמקודם

זקן-שיבה שנשאר ילד קטן], שאצלו דווקא מתגלה עניין "נער ישראל ואוהבהו", שהאהבה אינה מצד מעלותיו וכישרונותיו, אלא אהבה עצמית.

ומצד אהבה עצמית זו נעשה התגלות העצמות – "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו", שגילוי זה שהיה במצרים לאחר חצות, מאיר לנו עכשיו במצה שקודם חצות [..].

ד. "ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים". וראיה לדבר – "מעשה רבי אליעזר ורבי יהושע... שהיו מסובים... והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה":

בעל ההגדה מדייק "ואפילו... כולנו יודעים את התורה" (ולא רק "לומדים את התורה") – שגם מי שכבר קיים מצות ידיעת התורה [כידוע⁸ שבתלמוד תורה ישנם ב' מצוות: א) לימוד התורה, ב) ידיעת התורה], שיוודע כל התורה כולה,

– כפי שמבאר רבינו הזקן בהלכות תלמוד תורה⁹ ש"אין קץ ותכלית לעומק טעמי ההלכות והפולפול בטעמיהן ובדרשותיהן כו", אבל "ההלכות הנגלות לנו ולבנינו יש להן קץ ותכלית", ובמילא, יש אפשרות לקיים מצות לימוד וידיעת כל התורה כולה, "ללמוד פעם אחת כסדר כל התלמוד בבלי וירושלמי ומכילתא וסיפרא וסיפרי ותוספתות וכל המדרשים כו"¹⁰ –

ובמילא יודע גם כל פרטי העניינים דיציאת מצרים – מכל מקום, מצוה עליו לספר ביציאת מצרים.

ולכאורה: יהודי שיוודע כל התורה – מוטב

(8) ראה גם ד"ה וקבל היהודים שנה זו פ"ז (ת"מ ח"ב ע' 292. ת"מ סה"מ אדר ע' ס).

(9) פ"א ה"ה. פ"ב ה"י.

בישיבה ואין צריך לעמוד. כל המסובים אומרים זאת במקומם, ורק השלוחים אומרים אותו אצל הדלת¹⁰¹.

שעת פתיחת הדלת היא עת רצון רבתי, ויש לבקש בה (במחשבה) על עניינים רוחניים¹⁰².

'הלל' – 'נרצה': כשהשלוחים חוזרים, מתחילים "לא לנו". אין מדקדקים לומר 'הלל' קודם חצות¹⁰³. גם אורחים שאינם מסובים לסדר, עונים 'הודו', כסדר הנהוג בבית הכנסת בעת אמירת הלל¹⁰⁴.

"הודו... כי לעולם חסדו": מכוונים באותיות שם הוי"ה כנדפס בסידור¹⁰⁵.

"לשנה הבאה": שלא כב'הא לחמא עניא' (ראה שם), כאן אין מדקדקים בהטעמה מלעיל-מלרע. כי העיקר שתבוא הגאולה השלמה מיד, וממילא יהיה 'לשנה הבאה בירושלים'¹⁰⁶.

מנהג בית הרב: אחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים", האדמו"ר מחזיר ושופך היין מכוסו של אליהו [לכוס שלו, ומהבקבוק לכוסו (לתקן) ושוב] אל הבקבוק [וחוזר חלילה פעמים רבות], וכל המסובים מנגנים בשעה זו הניגון "אלי אתה ואודך" – מעשרת הניגונים של רבנו הזקן¹⁰⁷.

בבית הרב אין נוהגים לומר פזמונים (המובאים בשאר סידורים והגדות-של-פסח). אין אומרים "חסל סידור פסח". משנת תשי"א עד תש"ל ועד בכלל, לאחר הסדר, היה הרבי נוהג להתוודע (כמובן – בלא 'לחיים') בבית הכנסת.

סדר כללי – לעולים ולציבור הרחב: ממכתב הרבי¹⁰⁸: "נהניתי ממה שכתב אודות עריכת הסדרים בבית הכנסת, ושלכל קערה היתה מצה שמורה".

קריאת שמע שעל המיטה: נוהגים לקרות על המיטה בלילה זה רק פרשת 'שמע' וברכת 'המפיל'¹⁰⁹.

(101) ספרי המנהגים.

(102) 'אוצר', עמ' קצה.

(103) הגש"פ של הרבי. ספרי המנהגים (העניין השני – לעיל בפיסקא 'צפון'). וראה הנסמן ב'אוצר', עמ' קצז.

(104) ספרי המנהגים, ושם, עמ' קצח.

(105) הגש"פ של הרבי (ואין הספק שעורר הרבי בזה במכתב פרטי, באג"ק ח"ב, עמ' קכד, מוציא מידי הוראה ודאית לרבים, כמובן).

(106) לקוטי שיחות ח"ב, עמ' 543.

(107) ספרי המנהגים, וכן שני המנהגים הבאים.

(108) אג"ק ח"א, עמ' סד.

(109) שו"ע אדמוה"ז ס' תפ"א. ובסדר השני – כבכל יו"ט (ספרי

תפילת שחרית: אם לא הספיקו להכין את שני ספרי התורה לקריאת היום מערב יום טוב, יש לגוללם לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טרחא דציבורא'.

הלל שלם. עונים 'הודו' בקול, כנ"ל בליל הסדר. לאחר ההלל – קדיש תתקבל. שיר של יום, קדיש יתום. הוצאת שני ספרי התורה, שלוש עשרה מידות (פעם אחת), רבש"ע, בריך שמיה וכו'.

בספרי התורה הראשון קוראים לחמישה עולים בפרשת בא "משכו וקחו", מניחים את הספר השני על הבימה ליד הראשון (ונשאר על הבימה עד הקריאה בו) ואומרים חצי קדיש, הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פינחס "ובחודש הראשון". הגבהה וגלילה. הפטרה. אשרי. יהללו. חצי קדיש.

אם יש רק ספרי תורה אחד – אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים למפטיר. ומגביהים וגוללים (רק) לאחר גמר המפטיר. אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

קודם מוסף מכריז השמש "מוריד הטל", ובתפילה זו מפסיקים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם". (אמר 'מוריד הגשם', אם נזכר טרם שסיים ברכת 'מחיה המתים' – חוזר ל"אתה גיבור" [ולא מהני לומר מיד 'מוריד הטל'], נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה', יסיים 'למדיני חוקיך' ויתחיל "אתה גיבור", נזכר אחר-כך – חוזר לראש התפילה. נזכר כשהגיע זמן מנחה, מתפלל שתיים. אמר "משיב הרוח ומוריד הטל" אינו חוזר, והמסופק – עד שלושים יום, חוזר. שמע הכרזת 'מוריד הטל' קודם שהתפלל שחרית – אם אינו מתפלל במניין אחר – יאמר גם בשחרית 'מוריד הטל'¹¹⁰.

בחזרת הש"ץ – תפילת טל. לאחר אמירת תהילים, 'שש זכירות'¹¹¹. בקידוש: 'אתקינו', 'אלה מועדי', ו'בורא פרי הגפן'.

אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה"¹¹².

(המנהגים).

(110) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדמוה"ז ס' קיד ס"ד וס"ב.

(111) ע"פ מחזור-השלם.

(112) לקוטי שיחות ח"ב, עמ' 276 [מכתב זה בלה"ק: אגרות

מסיימים אכילת כל 'כזית' (גם במרור ובכורך) לכתחילה עד 4 דקות⁸², ובלבד שלא ייכנסו לחשך 'אכילה גסה' 'מרור':

מרככים מקצת מהחרוסת שעל הקערה בין שבתוך הכלי שתחת לכוס. טובלים מקצת המרור בחרוסת. מנערים את החרוסת, שלא יתבטל טעם המרירות. ואז מברכים "על אכילת מרור", ומכוונים לפטור בזה גם את המרור שב'כורך', ואוכלים שלא בהסבה⁸³. לועסים היטב כדי להרגיש את טעם המרירות.

החסה וה'חרין' מצטרפים יחד ל'כזית' מרור⁸⁴. הרבי נהג לאכול גם חלק מראש התמכא, לא טחון. אכל שיעור גדול במיוחד. אך הזהיר בשם אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, שאין יוצאים ידי חובה במרור שאין יכולים לסובלו מחמת חריפותו⁸⁵.

לפי ספר 'שיעורי תורה'⁸⁶ – שיעור כזית מרור 19 גרם. אולם אם אוכלים קלח (שהוא דחוס יותר), דרוש להוסיף עוד 2 גרם, וכן נכון להוסיף (תמיד) עוד 2 גרם עבור מה שנשאר בין השיניים.

הרבי לקח כשיעור ביצה של ימינו. את קלחי החסה לא אכל⁸⁷.

'כורך':

לוקחים כזית מהמצה התחתונה וכזית מרור (בסך הכל) משני הסוגים. מניחים מעט חרוסת יבשה על המרור, ומנערים אותה מיד אחר-כך (הרבי מרח חרוסת – [אולי(?) כשנפלה החרוסת שטבל בה מהתמכא] – על התמכא ולא על העלים). בסוף הכורך' היה טובל את חתיכת התמכא השלמה בחרוסת, ואוכלה עטופה בעלי החסה – ולא נייער⁸⁸). כורכים אותם יחד, אומרים "כן עשה הילל..." ואוכלים אותם יחד ובהסיבה⁸⁹.

'שולחן-עורך':

אוכלים את הסעודה שלא בהסיבה.

מתחילים באכילת הביצה שעל הקערה⁹⁰. הרבי לא בדק ולא פתח כלל את הביצה לפני אכילתה. טבל אותה תחילה ג' פעמים במי-מלח. במשך הסעודה טבל את המצה ג' פעמים במלח ואוכלה⁹¹. למים אמצעיים ואחרונים אין להעביר האצבעות על השפתיים – בכל שבעת ימי הפסח⁹².

אין נוהגים לומר 'לחיים', שלא יראה כמוסיף על הכוסות⁹³.

הרבי שתה מכוסו במשך הסעודה, ולפני מזיגת כוס שלישי מסרה לשוטפה, ואחר-כך (כבכל השנה) קינחה מבפנים ומבחוץ במפית-נייר⁹⁴.

'צפון':

לפני אכילת האפיקומן יש לשתות באופן שלא יבוא לידי צימאון אחר כך⁹⁵.

בסוף הסעודה מוציאים את האפיקומן, מחלקים לכל אחד ואחת כזית. טוב לאכול שני 'כזיתים', אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו⁹⁶. יש לאכול את כולו במקום אחד⁹⁶. אוכלים בהסיבה, ויש לסיימו קודם חצות⁹⁷ (12:40 בתל-אביב).

'ברך':

הרבי מזג 'כוס של אליהו' תמיד קודם ברכת-המזון, ואחריו מזג לעצמו כוס שלישי⁹⁸.

הרבי השתמש בכוס זכוכית לכוסו של אליהו, ובדקה תחילה בשוליה אם היא חלקה ללא פגם⁹⁹.

מקריא ההגדה הוא המזמון¹⁰⁰.

כל אחד מהמסובים אוזן בידו את הכוס עד אחרי 'בונה ירושלים'.

"שפוך חמתך": אחר שתיית כוס שלישי, מוזגים כוס רביעי. לוקחים נרות דולקים והולכים לפתוח את כל הדלתות שבין מקום עריכת הסדר לבין רשות הרבים (או החצר). אומרים "שפוך חמתך"

90) שם. לענין אכילת מרור וחרוסת כאן בלי א' בחו"ל, ראה לעיל הערה 25.

91) שם, עמ' קפג.

92) ספר-המנהגים.

93) שם, עמ' קפד.

94) שם, עמ' קפה.

95) הגש"פ של הרבי.

96) שו"ע אדמו"ר ס' תעח ס"ב.

97) שם ס' תעו, ד.ו. וספר-המנהגים (קודם חצות – בסדר א' בלבד).

98) 'אוצר', עמ' קצב.

99) שם, עמ' קצד.

100) שם, עמ' קפט. וכן המנהג הבא.

שינצל את הזמן לחדש חידושים בתורה, לתרץ קושיות ולהפריך תירוצים, ובמקום זה מצוים עליו להסב עם כל בני ישראל בשווה ולספר ביציאת מצרים!?!...)

הוא, ה"מחדש בתורה" האמיתי ("דער אמת'ער מחדש בתורה"), שבכל בוקר מברך ברכת

לומר "ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו". וההסברה בזה:

לימוד התורה צריך להיות בתכלית הביטול, כמאמר רז"ל¹³ "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע". ומבאר רבינו הזקן¹⁴ – "שלאורה אינו מוכן דמיון

צריכים להתמסר לחינוך הבנות כמו לחינוך הבנים, ולהשתדל להציל מבנות ישראל כמה שיכולים: שלש, שתיים, ואפילו אחת!

זה מה להלן אף כאן כו', שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות ופנים בפנים דיבר ה', מה שאין כן בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו" – ש"גם עסק התורה שבכל אחד ובכל זמן הוא דבר ה' שנאמר למשה מסיני", וכמאמר רז"ל¹⁵ "כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו", וכמודגש גם בנוסח ברכת התורה: "נותן התורה" לשון הווה¹⁶, "ועל ידי זה תיפול עליו אימה ויראה כאילו קבלה היום מהר סיני".

וכל זמן שלא פעל על עצמו שלימוד התורה יהיה בתכלית הביטול, "באימה וביראה וברתת ובזיע" – הרי הוא בבחינת "עובד עבודה-זרה" בדקות.

ובנוגע לעניינינו:

כשיתבונן כדבעי בענין "נותן התורה" לשון הווה, שמתן תורה הוא ביום זה כמו בפעם הראשונה, כך, שעכשיו אומר לו הקב"ה בעצמו: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"¹⁷ – הרי, גם אם ה"משכא דחויא"¹⁸ שלו הוא מגושם וחומרי

13) ברכות כב, א. ושי"ב.

14) תר"א יתרו סז, ב. סח, ג. ובכ"מ.

15) ראה תדב"א רפ"ח. יל"ש איכה רמו תתלד.

16) של"ה כה, א. לקו"ת תוריע כג, א. ובכ"מ.

17) יתרו כ, ב.

18) ראה תקו"ז בהקדמה (יו"ד, סע"ב). תכ"א בתחלתו. עץ חיים שער קיצור אבי"ע פ"ב. תניא פל"א (בשם הזהר). רפמ"ז. ס' החקירה להצ"צ סח, ב.

התורה מתוך תענוג מיוחד ("מיט גאָר אַן אַנדער געשמאַק"), בחשבו לעצמו שדברי חז"ל¹⁰ אודות "מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש" (ש"נאמר למשה מסיני") מכוונים בודאי אליו, ו"למי¹¹ יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממנו"... ואף על פי כן, מצוים עליו להסב יחד עם כולם ולספר ביציאת מצרים – אף על פי שבין כל המסובים אין אף אחד שמסוגל להעריך את ה"חידושי-תורה" שלו!... – לכל-הפחות היו צריכים להושיבו במסיבה שנמצאים שם כאלה שיכולים להעריך את גודל מעלת החידושים שלו, ולפניהם יוכל לומר החידושים שלו!

ואף על פי כן, אומרים לו להסב עם כולם בשווה, ולספר ביציאת מצרים בפשטות: לומר "עבדים היינו לפרעה במצרים", ולומר – מבלי להתבייש... – "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו" (מכיוון שכך היא המציאות צריכים לומר זאת), והעיקר, "ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו" – "ועכשיו" דייקא [אף שלאורה היה מתאים יותר לומר "ואחר כך קרבנו כו", כיון שמדובר אודות זמנו של אברהם אבינו¹²] – כי, כשיתבונן במעמדו ומצבו ייווכח שברגע שלפני כן היה הוא בעצמו בבחינת "עובד עבודה-זרה" בדקות, כך שיכול

10) ראה מגילה יט, ב. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

11) ע"פ לשון הכתוב – אסתר ו, ו.

12) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 82 ואילך.

ביותר ("ווי גראָב ער זאָל ניט זיין און וואָס פאַר אַ משכא דחויא ער זאָל ניט האָבן"), תיפול עליו אימה ויראה, ואז, לא יעשה חשבונות האם אחרים יודעים ללמוד כמותו או משהו פחות ממנו, אלא יסב יחד עם כולם בשווה לספר ביציאת מצרים.

1. "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח":

"לספר ביציאת מצרים" - מפרש כ"ק מו"ח

כל זמן שלא פעל על עצמו שלימוד התורה יהיה

בתכלית הביטול, "באימה וביראה וברתת ובזיע" -

הרי הוא בבחינת "עובד עבודה־זרה" בדקות

(מהורש"ב) נ"ע²⁴: מהו אומר "וארבה את זרעו", מלשון ריבוי, כשמסיים "ואתן לו את יצחק", בן יחיד, האם לזה ריבוי יקרא!...

ח. "צא ולמד":

כ"ק מו"ח אדמו"ר פירש²⁵: "צא" - צא מעצמך ("גיי אַרויס פון זיך"), ואז - "ולמד".

וזהו המשך הפסקאות "והיא שעמדה כו" "צא ולמד" - שכאשר יוצא מעצמו ("אַז מ'גייט אַרויס

פון זיך") אזי "למד" ש"הקב"ה מצילנו מידם", מכל אלה ש"עומדים עלינו"²⁶.

ט. "ואת עמלנו אלו הבנים כמה שנאמר²⁷ כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון":

הראיה מהפסוק היא (לא על פירוש תיבת "עמלנו" ש"אלו הבנים",

שעל זה אין שום ראיה מהפסוק "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", אלא) על העניין, שהיתה צרה (גזירה) בנוגע להבנים²⁸.

וצריך להבין הטעם שבעל ההגדה מביא גם חציו השני של הפסוק - "וכל הבת תחיון" -

דלכאורה: כיון שהגזירה היתה רק על הבנים [וכמו שכתוב בפסקא "צא ולמד" ההפרש בין לבן

לפרעה, ש"פרעה לא גזר אלא על הזכרים"], הרי הראיה שהיתה צרה בנוגע לבנים היא רק ממה

שנאמר "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", ותו לא?

אדמו"ר¹⁹ ש"לספר" הוא מלשון ספירות ובהירות, היינו, שעניין יציאת מצרים צריך להאיר אצלו ("עס דאַרף ביי אים לייכטן"), כי לולי זאת יכולים לצאת ממצרים ולהישאר מגושם וחומרי כמקודם. "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים", שיציאת מצרים מאיר אצלו בריבוי - "הרי זה משובח": "זה" - מורה על מדריגה של קדושה, כמו שכתוב²⁰ "הנה אלקיניו זה", וכש"מרבה לספר ביציאת מצרים", נעשה ה"זה" שלו "משובח"²¹.

ז. "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק"²²:

"וארבה" - הוא גם מלשון מריבה, כדרשת חז"ל²³ "וארב (חסר ה"א) כתיב, כמה ריבים עשיתי

עמו (בכמה נסיונות נתנסה) עד שלא נתתי לו את יצחק".

- בפיסקא זו היה שואל כ"ק אדמו"ר

(19) שיחת ליל ב' דחגה"פ תש"ד ס"ו (סה"ש תש"ד ע' 88).

(20) ישעי' כה, ט.

(21) שיחת ליל ב' דחגה"פ תרצ"ז ס"ו (סה"ש תרצ"ז ע' 225) -

נעתק ב"היום יום" יז ניסן. וראה גם שיחת ליל א' דחגה"פ

תר"ץ ס"ח (סה"ש תר"ץ ע' 262).

(22) יהושע כד, ב.

(23) ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה ובקה"ע ופ"מ שם (הובא ברד"ק

עה"פ).

על גדותיה (כמו לקידוש), וממלאה שוב ושוב - ג' פעמים⁷¹.

'דיינו':

אין מפסיקים באמצע אמירת הארבעה־עשר 'דיינו'. כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לא היה אומר

ביאורים באמצע ה'דיינו', אלא לפני תחילתם או לאחר סיומם⁷⁹.

"רבן גמליאל":

במילים "מצה ומרור" הביט הרבי במינים שבקערה⁷⁹.

"מצה זו" - מנהג בית הרב לאחוז את המצה השנייה והמצה השלישית יחד עלידי המפה

שעליה, עד "על שום" השני⁷².

"מרור זה" - מנהג בית הרב להניח את שתי הידיים על המרור והכורך - עד "על שום" השני⁸⁰.

לפני "לפיכך" מכסים את המצות ואחר־כך מגביהים את הכוס. אוחזים את הכוס עד "ונאמר

לפניו הללויה", ומעמידים אותה על השולחן, לאמירת שני פרקי ה'הלל' הראשונים, וחוזרים

ומגביהים אותה לברכת "אשר גאלנו"⁸⁰. [אין מברכים על ה'הלל' שבסדר. וקוראים אותו מיושב,

דרך חירות]⁷³.

לפני 'רחה' אמר הרבי בפיו בלחש את כל הדינים שבסידור, מ'רחה' עד 'כורך'⁷⁴.

נטילת ידיים. מנהגנו (בנטילת ידיים תמיד)⁷⁵:

בודקים תחילה ומוודאים את נקיות הידיים. לוקחים את הכלי מלא מים ביד ימין ומושיטים אותו ליד

שמאל. נזהרים מרטיבות בידיים. מנהגנו לאחוז את הכלי במגבת, ומנהג זה פשט בימינו גם בין

נשי ובנות חב"ד. "נטילת ידיים לסעודה ג' פעמים רצופות... ומניח משפיעה הג' מעט מים בכף יד

השמאלית, ובזה משפשף שתי ידיו". מתחילים את הברכה [לפני תחילת השפשוף, וממשיכים בעת

השפשוף], ומשפשפים יפה את הידיים זו בזו, ואחר־כך מנגבים אותן היטב.

'מוציא מצה':

(71) שם, עמ' קעא.

(72) ספר־המנהגים.

(73) שו"ע אדמו"ר ס' תעג סמ"ז-מח.

(74) הגש"פ היכל־מנחם.

(75) ע"פ: סדר נט"י לסעודה ס"א יו. היום יום כ' שבט. ספר־המנהגים, עמ' 21. תורת־מנחם ח", עמ' 197. 'התקשרות' גיליון שט עמ' 18.

כל בני הבית חייבים במצוות אלו. ידי חובת 'לחם משנה' יוצאים עלידי ראש המשפחה, אך כל

אחד ואחד מברך לעצמו⁷⁶.

"וייקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלימות, ויאחזם בידו ויברך 'מוציא'".

"ולא יבצע מהן, אלא יניח המצה השלישית להישמט מידו. ויברך על הפרוסה עם העליונה

טרם ישברם... [על אכילת מצה]. ויכוון לפטור גם־כן אכילת הכריכה שממצה השלישית, וגם אכילת

האפיקומן יפטור בברכה זו - 'על אכילת מצה'. ואחר־כך יבצע 'כזית' מכל אחת משתיהן, ויאכלם

ביחד ובהסבה"⁷⁷.

הרבי היה מברך את כל הברכות הללו מיושב; נוטל בשתי ידיו את שלוש המצות, כשאצבעותיו

מפרידות בין מצה למצה, ומברך המוציא. אחר־כך היה מניח למצה התחתונה להישמט מידי, ומברך

על אכילת מצה ושובר מהן - בהיותן מכוסות - לפרוסות קטנות כדי צורכו; מסדרן זו על גבי זו

ואוכלן יחד בשתי ידי; אינו מכניסן לפיו בבת־אחת. ניכר שלא בלע ה'זיתים' בשלמותם⁷⁸.

שיעור כזית: המקובל הוא, ששיעור 'כזית' במצה הוא 29 גרם, כולל 2 גרם להנותר בין השיניים -

כשליש מצת־יד. יש מקום לומר⁷⁹, שהואיל ושיעור ה'כזית' הוא מידת נפח, הרי 29 סמ"ק במצת־יד

(ללא דחיסה, לפי מדידה מדוייקת) אינם יותר מ־9 גרם (כעשירית מצת־יד). במקום הצורך יש לסמוך

על זה, ובוודאי ב'זיתים' שמדרבנן שאחרי הכזית הראשון.

לכאורה עדיף להכין בשקיות ולחלק קודם הנטילה שני 'כזית' מצה לכל אחד ואחד מבני

הבית, ולאחר ברכות בעלי־הבית ייקחו מעצמם קצת מהמצה העליונה⁸⁰ בתור השתתפות ב'לחם

משנה'⁸¹.

(76) ראה אג"ק ח"ד, עמ' כט, 'שערי הל' ומנהג' אר"ח ח"א ס' קמג.

(77) סידור אדמו"ר.

(78) 'אוצר', עמ' קעו.

(79) ראה מש"כ בקובץ יגדיל־תורה נ"י. חוברת סה ס' סד. ובכ"מ.

(80) שלדעה העיקרית בשו"ע ס' תעה ס"ה - עליה מברכים 'המוציא'.

(81) כיוון שצריכים לטעום משל בעה"ב (שו"ע ס' רעד ס"ד

וקס"ז ס"כ), ומאידך אין לבעה"ב לעשות הפסק גדול בין המוציא לטעימתו, כאשר בני הבית מברכים כ"א לעצמו כמנהגנו - הערת

הרב שבתי פרידמן, צפת.

את הנותר ממנו לקערה (ואף אם נשאר, מסירים ממנה)⁵³.

הרבי הטבילו ג' פעמים במי מלח⁵⁴.
'יחץ':

פורסים את המצה כשהיא בתוך המפה, מכוסה. פורסים את המצה לשני חלקים: האחד גדול והשני קטן ממנו. החלק הגדול מניחים לאפיקומן, והקטן מניחים במקומו בין שתי המצות⁵⁵.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ומהוריי"צ נ"ע היו שוברים את האפיקומן לחמש חתיכות. פעם נזדמן שנשבר לשש חתיכות, והניח האדמו"ר אחת הצידה⁵⁶.

מצפינים את האפיקומן בין שני כרים, ולא תחתיים⁵⁷. "אין נוהגים בחטיפת [גניבת] האפיקומן בבית הרב"⁵⁸.

'מגיד':

"בבית הרב אין מגביהים הקערה, ורק מגלים מקצת המצות".

הרבי היה נוהג לגלות מקצתן של כל ג' המצות, גם הפרוסה, ויש אומרים שהיה מסבכה, שיהיה הצד השלם מגולה כלפי חוץ⁵⁹.

"איתא בכתבי האריז"ל שצריך לומר את ההגדה בקול רינה ובשמחה. ויש לומר שלכן היה כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג לומר את ההגדה בקול רם, ובזמנים שלא יכול היה לומר בעצמו בקול רם, זאת אומרת שנראה לאחר בחושי הגשמיים שאינו אומר בקול רם, היה באותם זמנים דורש מאחרים שיאמרו הם בקול רם"⁶⁰.

הניקוד: "הא לחמא עניא" (אף-על-פי שהכוונה היא כאילו אומרים 'הא' בקמץ, היינו 'זה', ולא 'הנה')⁶¹.

אומרים זאת פעם אחת, ובישיבה⁶².

(53) 'אוצר', עמ' קמט.

(54) שם, עמ' קמח.

(55) סידור אדמו"ר וספר-המנהגים.

(56) ספר-המנהגים.

(57) 'אוצר', עמ' קנא.

(58) הגש"פ של הרבי. ספר-המנהגים. וכן המנהג הבא.

(59) שם, עמ' קנו. ובהגדת הרב' מספר הרב אופן שהרבי כיסה את המצות אח"כ.

(60) שם, עמ' קנד (וראה נוסח שונה בתורת-מנחם חט"ז, עמ' 196).

(61) הגש"פ של הרבי.

(62) שם.

"לשנה הבאה בארעא דישראל" – מטעימים ב'מלעיל' (לשון עבר), ואילו "לשנה הבאה בני חורין" – מטעימים ב'מלרע' (לשון עתיד)⁶³.

אחרי 'הא לחמא' מסלקים את הקערה עם המצות לצד אחר (הרבי רק הסיטה קימעה), אך המצות נשארות מגולות⁶⁴.

אין צריך לשטוף ולהדיח את הכוס לפני המזיגה, שהרי שטפוח והדיחוח קודם הקידוש.
'מה נשתנה':

אם אין לו בן, הבת שואלת. ואם אין ילדים, אשתו שואלת. ואם אין לו אישה, הוא שואל את עצמו⁶⁵.

שואלים בשפה המדוברת (בבית רבינו – אידיש⁶⁶), וגם המדברים בלשון-הקודש מפרטים ומפרשים את השאלות על-פי המפורט בביאורי הרבי להגדה.

לפני "והיא שעמדה" מכסים את המצות ורק אחר-כך מגביהים את הכוס⁶⁷.

"והיא שעמדה" – בישיבה⁶⁸.

הרבי לא היה מניח את הכוס מידיו, עד שמקריא ההגדה סיים את הפיסקה בקול רם.

שפיכת יין מהכוס:

נוהגים לשפוך יין מהכוס: שלוש פעמים באמירת 'דם, ואש, ותימרות-עשן'; עשר פעמים בעשרת המכות דהיינו פעם אחת בכל אחת מן המכות; ושלוש פעמים נוספות באמירת הסימנים "דצ"ך, עד"ש, באח"ב"⁶⁹.

אין מטיפים יין על-ידי אצבע, אלא שופכים באמצעות הכוס עצמה.

בבית הרב נוהגים שלא לשפוך את היין לכלי כשהוא על השולחן, אלא כשהכלי התחתון על-גבי קרקע⁷⁰. וכן אין מעבירים על-גבי השולחן את הכלי עם היין השפוך.

מילוי הכוס מחדש: הרבי ממלאה עד שנשפכת

(63) ספר-המנהגים.

(64) שם, עמ' קנט.

(65) שו"ע אדמו"ר תעגמ. התועודיות' תשד"מ ח"ג, עמ' 1525.

(66) התרגום המלא לאידיש – בהגדת 'היכל מנחם' עמ' מט.

(67) ספר-המנהגים, ובאריכות בהגש"פ של הרבי.

(68) 'אוצר', עמ' קסו. וכן המנהג הבא.

(69) סידור אדמו"ר. וכן המנהג הבא.

(70) 'אוצר', עמ' קע.

וכיון שבעל ההגדה מביא גם חציו השני של הפסוק, "וכל הבת תחיון", על כורחך צריך לומר, שגם זה בכלל הצרה, ואותה הצרה ד"כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו"²⁹.

וההסברה בזה:

ההפרש בין בן לבת, הוא, שכן הוא משפיע, כמאמר רז"ל³⁰ "איש דרכו לכבוש", כלומר, שבבואו לאיזה מקום שיהיה, לא זו בלבד שאינו מושפע מהסביבה, אלא אדרבה, שמשפיע על הסביבה לשנותה, ואילו בת היא מקבל, כמאמר רז"ל³¹ "אשה כשרה כו' עושה רצון בעלה".

ועל פי זה יש לבאר גזירת פרעה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון":

"הבן", איש שדרכו לכבוש – "היאורה (לנילוס, העבודה-זרה של מצרים)³² תשליכוהו" – לנצל את כוח ההשפעה ("איש דרכו לכבוש") לעניינים של לעומת-זה: ו"הבת", מקבל – "תחיון" – כדי שיהיו כלים לקבל את ההשפעה מלעומת-זה, כי מכיוון שבקליפה (לעומת-זה) אין כלים [כי, קליפה מצד עצמה היא העדר המציאות, שהרי כל מציאותה אינה אלא בשביל עניין הבחירה, ואילו מצד עצמה היא העדר המציאות, ובמילא, אין בה כלים], לכן, רצה פרעה שיישארו הכלים דקדושה ("כל הבת – מקבל, בחינת הכלים – תחיון"), אלא שיקבלו ההשפעה דלעומת-זה.

ועל פי זה מובן שגם "כל הבת תחיון" הוא עניין של צרה, ובאותו עניין של "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", ועוד גרוע ממנו – כי, ההשפעה דלעומת-זה ("כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו") אינה יכולה לבוא לידי פועל (כיון שבלעומת-זה אין כלים), אלא אם כן ישתמשו בכלים דקדושה (שזהו עניין "וכל הבת תחיון"), ונמצא, שקיומה של הגזירה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" (ההשפעה דלעומת-זה) תלוי ב"כל הבת תחיון" (עניין הכלים).

(29) ראה גם לקו"ש שם ע' 111 ואילך.

(30) יבמות סה, ב. וראה גם תו"מ ח"ב ע' 153. וש"נ.

(31) תדבאר פ"ט. הובא ברמ"א אה"ע סו"ס סט.

(32) ראה הנחומא וארא יג. שמו"ר פ"ט, ט. פרש"י וארא ז, יז.

ולהוסיף, שהאמור לעיל (ש"כל הבת תחיון" הוא חלק מהגזירה כמו "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו") נוגע גם לעניין החינוך – כהוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר³³ שצריכים להתמסר לחינוך הבנות כמו לחינוך הבנים, ולהשתדל להציל מבנות ישראל כמה שיכולים: שלש, שתיים, ואפילו אחת!

י. "צפון":

[. . .] אחד המסובים בסדר אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, אמר פעם – לאחרי "שולחן-עורך", כשהגיעו ל"צפון" – שצריכים כבר לברך ברכת המזון. כששמע זאת כ"ק מו"ח אדמו"ר, נענה ואמר: צריכים להסתכל בסידור³⁴, ואז יודעים היכן אוהזים ("וואו מ'האלט").

אמרה זו מהוה הוראה לכל:

בנוגע ל"צפון", שקאי על העניינים הנעלמים³⁵ – אסור לאדם לסמוך על עצמו, אלא צריכים לשאול אצל הרבי (שזהו תוכן הסתכלות בסידור), ואף על פי שיוודעים, לכאורה, כיון ששמעו כבר כמה וכמה הוראות, מכל מקום, צריכים תמיד לשאול אצל הרבי.

גם בדברים הגלויים – מוטב ששואלים אצל הרבי ("עס איז גלייכער אַז מ'פרעגט"); אבל בדברים הנעלמים ("צפון") – חייבים לשאול אצל הרבי.

[טרם צאתו – הכריז כ"ק אדמו"ר:]

"לשנה הבאה בירושלים!"

(קטעים משיחת ליל ב' דחגי-הפסח ה'תשי"א.

תורת-מנחם כרך ג, עמ' 26-17;9 – בלתי מוגה)

(33) אג"ק שלו ח"ג ע' תסט. ח"ד ע' קפו ואילך. וראה לקו"ד ח"ג בסופו (תקעא, ב ואילך). וראה גם שיחת ש"פ אמור תש"נ – ע"ד חיוב נשי ישראל בחינוך כו' (התועודיות תש"נ ח"ג ע' 171 ואילך).

(34) ראה שיחת ליל ב' דחגה"פ תש"ד סי"ז (סה"ש תש"ד ע' 92).

(35) ראה גם שיחת ליל ב' דחגה"פ תרצ"ז סי"י (סה"ש תרצ"ז ע' 226).

– הובא ונתבאר בשיחת ליל ב' דחגה"פ תשי"ח ס"כ ואילך (לקו"ש ח"ג בסופו).

לדבר לחיזוק האמונה

להתכונן לעלייה שלא בערך

...עניין "מתניכם חגורים וגו'" בנוגע לכל בני ישראל – שכל אחד ואחד מישראל עומד מוכן ומזומן ל"שליחות" היציאה מן הגלות אל הגאולה, ובאופן גלוי לעין כל, עד שאפילו שבעים אומות העולם – שגם ביחס אליהם יקויים היעוד "והיתה לה' המלוכה" – רואים שכל אחד ואחד מישראל הוא "שליח" של עצמות ומהות, "מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו", שנמצא יחד עם כל אחד ואחד בצרת הגלות, "עמו אנכי בצרה", ותיכף ומיד "וגאלם", מכיוון שכבר "דאלאי [=קץ ל] גלות..."

ולכן יש להדגיש עוד הפעם את הזריזות המיוחדת בנוגע לסיום העבודה של רגעי הגלות האחרונים, ולדעת שכל זה אינו אלא הכנה לעבודה אחרת לגמרי [. . .] שאז תהיה העלייה האמיתית, שלא בערך לכל ענייני עליות וירידות כו',
כן תהיה לנו – במהרה בימינו ממש, במהרה בימינו ממש, במהרה בימינו ממש.

(תורת מנחם התוועדות' ה'תשמ"ח חלק ג, עמ' 76-77)

עלידי פעולה בזמן הזה – "השתא הכא"...

...זהו גם מה שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו תבע וזעק שיש לדבר ולפעול בחיזוק האמונה בביאת המשיח (שזהו חיוב הנכלל ב"אני מאמין").

לכאורה קשה: לשם מה יש לפעול בעניין זה, הרי ממה-נפשך כבר אמרו חז"ל: "זכו – אחישנה, לא זכו – בעתה", וממילא בעיתה יהיה אף אם לא זכו?!...

אך העניין הוא, שמהו מוכרחים לעשות – בדומה למה שכתב אדמו"ר הזקן כי דבר-מה צריכים לעשות כדי שהדבר יוכל לחזור בפנימיות!...

הביאור הנ"ל הוא באופן כללי; ובאופן פרטי – נפעל הדבר באמצעות עניין הצדקה כדאיתא במסכת בבא-בתרא, "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה", עלידי שהוא נותן צדקה לעני, בגשמיות וגם ברוחניות – שהוא מעניק לו דעת – "דעת קנית מה חסרת" וכן להיפך, "אין עני אלא בדעת".

בצדקה קיימות מספר דרגות, עד לאופן הנעלה על הענקת דבר מוכן, כסיפור הגמרא באבא חלקיה וכמבואר שם העניין לגבי תפילות.

כך הוא גם בעניין "כל דכפיין" ו"כל דצריך", כשמעניק דבר מוכן – בעניין "גדולה צדקה" כשנותן כסף הרי צריכים ללכת ולקנות, מה-שאי-כן כשנותן דבר מוכן, הרי הדבר באופן של זריזות וממילא הרי זה מקרב את הגאולה יותר. זהו גם העניין שעלידי עבודה בעניין ד"השתא הכא", מגיעים אחר-כך למצב של "לשנה הבאה בארעא דישראל".

(משיחת ליל ב' דחג הפסח תשכ"ז, שיחות קודש תשכ"ז כרך ב, עמוד 41)

הרבי היה מודד ארבע כפות גדולות מלאות 'חריין' טחון, סוחט אותן היטב בידו, ומכין ממנו עיגול קרוב לגודל ביצה. אחר-כך עוטף זאת מכל צד בעלי חסה (שניים גדולים או שלושה קטנים), ובנוסף לכך הניח בפנים חתיכת 'חריין' שאינה מפוררת.³²

ל'כרפס' שעל הקערה נוטלים חתיכה גדולה של בצל (לפעמים לקח הרבי בצל שלם) עם קליפתה, ואוכלים רק מקצתו (הרבי נטל בסכין מחלקו הפנימי).³³

מקפידים שתהא 'קערה' לכל בן-מצוות.³⁴ אדמו"ר מהר"ש היה מחלק כרפס ומרור משלו לנשים, גם לקרובות משפחה שהיו סועדות עמם, אך לא כזית מצה.³⁵

בנים ובנות קטנים חייבים במצוות הסדר לפי הבנתם (שזהו גדר 'הגיעו לחינוך') בכל אחת ואחת מהכוסות בנפרד, ולכן יש להכין עבור כל אחד מהם כוסות המכילים רביעית.³⁶ אין רגילים לחנך קטנים לפני גיל מצוות בהסיבה.³⁷

יש להכין כלי שבור, כדי לטפסף לתוכו (יש אומרים שאם מדובר בכלי חד-פעמי, או בסוג כלי שאינו בשימוש בפסח, די בזה).³⁸

במשך כל זמן הסדר נמצא כוסו של הרבי, כוס גדולה של כסף, לימין הקערה.³⁹ אומרים 'אתקינו' דיום-טוב, וקידוש.

מנהגו בקידוש ובכל כוס-של-ברכה, למזוג עד שישפך מעט החוצה (כבהבדלה), וגם בלילה הסדר יש לנהוג כך.⁴⁰

הרבי כתב בהגדה "אין מדקדקין שימזוג אחר", ובפועל אף לא הניח לאחרים למזוג לו.⁴¹

נוהגים לקדש מעומד, הן בפסח הן בשבת ויום-

טוב.⁴² וגם השומעים עומדים.

"מוזגין הכוס. לוקחו בימינו, מוסרו לשמאלו, מעמידו, דרך הורדה מלמעלה למטה, על כף יד הימנית כשהיא כפופה קצת כעין בית קיבול, ארבע אצבעותיו מוגבהות והאגודל מושכב על הצד, ומקדש מעומד, והכוס מוגבה למעלה משלושה טפחים מעל גבי השולחן".⁴³ כשמניח הכוס בימינו אינה מוגבהת טפח מהשולחן, אחר-כך מגביה יד עם הכוס.⁴⁴ בכל פעם שנוטל הכוס במשך הסדר, עושה כסדר הנזכר בסעיף זה.⁴⁵

כשמתחיל – ייתן עיניו בנרות⁴⁶ (גם כשלא חל בשבת), ובשעת ברכת הגפן והקידוש – בכוס.⁴⁷

אשה ובת שבירכו 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, גם אם מקדשות בעצמן, לא יברכוה עתה.⁴⁸

כל אחת מארבע הכוסות של ליל הסדר – שותים אותה כולה ובבת-אחת.⁴⁹

אין מנגנים 'ניגונים' בשעת הסדר, וכאשר צריכים להמתין זמן מה [וכן 'כדי שלא יישנו התינוקות'] שרים משירי ההגדה, כגון 'ממצרים גאלתנו', 'על אחת כמה וכמה' וכדומה.⁵⁰

זרחי':

הרבי קרא לפני נטילה זו גם את האמור בסידור על 'כרפס'⁵¹ [לפרטי מנהגנו בנטילה, ראה להלן בסיומן 'רצחצה'].

'כרפס':

שיעורו: פחות מ-15 גרם.⁵² מטבילים ואחר-כך מברכים, כדי לתכוף הברכה לאכילה ככל האפשר. ומכוונים להוציא גם המרור וגם הכורך. נוהגים לאוכלו שלא בהסיבה. לאחר מכן אין מחזירים

(42) ספר-המנהגים.

(43) הגש"פ של הרבי ('קדש' הב'). ספר-המנהגים, עמ' 28 (גם בקידוש דכל שבת ויו"ט).

(44) אלא ש(עכ"פ פעמים רבות) הרבי עצמו לא הגביה כל-כך.

(45) 'אוצר', עמ' קסז.

(46) וטוב שיהיו אלו (עכ"פ אחד מה)נרות שברכו עליהם, ובפרט ביו"ט שמברכים גם 'שהחיינו' (לקו"ש דלהלן).

(47) הגש"פ של הרבי, משו"ע אדמוה"ז סי' רעא, יח"ט. ביו"ט – לקוטי-שיחות כב, עמ' 283 ע"פ שוע"ר שם ס"ד.

(48) 'אוצר', עמ' קמה, וש"נ.

(49) הגש"פ של הרבי.

(50) 'המלך במסיבו' ח"א, עמ' קמד.

(51) הגש"פ היכל-מנחם, עמ' מב.

(52) ע"פ 'שיעור מקוה' ר"ע קפב.

(32) שם, עמ' קלה.

(33) שם, עמ' קלג"ד.

(34) שם, עמ' קכג.

(35) שם, עמ' קמח.

(36) ראה שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סכ"ה, נטעי-גבריאל פסח ח"ב עג"ב.

(37) אך ראה בנטעי-גבריאל עח, כד שהביא מבן-איש-חי ועוד, שיש לחנכם בזה.

(38) ראה בהגדה הנ"ל, עמ' סח.

(39) 'אוצר', עמ' קלח.

(40) שם, עמ' קמב, וש"נ.

(41) שם, עמ' קמ"א.

"את הדרך ילכון בה"

כיצד הדרך הרבי את הנגיד בנתינת צדקה? • הרבי תבע מגביר: רצוני באלף דפי גמרא! • מה השיב לרבה של בנימינה בנושא קליטת תלמיד בישיבה? • תנ"ך – אלו דברי הנביאים כיום ולא היסטוריה של העבר • לרגל יום הבהיר י"א בניסן

מנוח לנפשו. כיון שהוא נהג לנסוע לשמחת־תורה לרבי הוא החליט שכאשר הוא יכנס ל'יחידות' הוא יספר על־כך לרבי והוא יבקש מהרבי עצה והדרכה בעבודת הצדקה.

"ואכן, משנכנס ל'יחידות' אחרי שכבר הזכיר את כל עניניו הפרטיים והכלליים הוא העז ושאל את הרבי אם הוא יכול לשאול אודות משהו שמעיק עליו. הרבי השיב בחיוב ואבי סיפר לרבי את כל הסיפור וסיים שהוא נכון מזה והוא מבקש מהרבי שיורנו 'דרך בצדקה'. על פני קדשו של הרבי ניכרה היתה שביעות רצון – [ור' בערל הסביר שלפי דעתו הרבי נהנה שיהודי מבקש ממנו הדרכה בעניני רוחניות ועבודת ה' ולא רק בענינים גשמיים].

"והרבי אמר לו: "כאשר תיקח את העט בידך לכתוב הצי"ק, תרשום מה שיהיה אצלך בשמחה ובטוב לבב – לא יותר."

"השעה היתה מאוחרת, והמשמש־בקודש נכנס להוציאו מה'יחידות', אך הרבי המשיך ואמר: 'לתת יותר ממה שמבקשים – זה שייך רק ליחיד סגולה'. "המשמש־בקודש אוהז בגארטל (אבנט) של אבי להוציאו, והרבי עדיין חוזר על דבריו כאילו לעצמו, 'לתת יותר ממה שמבקשים כו' – עד־כאן מה'יחידות'."

ר' בערל סיפר לבנו שמאז, כל ימיו אף פעם לא התלבט בענין נתינת צדקה.

[ר' משה אהרן צבי פירסם את הסיפור תוך ניתוחו והשוואתו לדברי הפוסקים, ב'הערות וביאורים' אהלי תורה נ.י. גיליון ש"פ בהר תשע"ו (עמודים 10-15)].

"ביחידות' נוספת שהתקיימה בסוף שנות הכ"ף

שח השליח הרה"ג הרה"ח הר"ר משה אהרן צבי וייס, שליח ומנהל בית חב"ד בשרמן־אוקס קליפורניה – בנו של הנגיד החסידי הר"ר בערל וייס (ז"ל):

"היה זה באחת השנים בין תשכ"ג־תשכ"ו, כשאבי הרבה הוותיק־חסיד ר' ישכר דוב ע"ה כבר התקרב חזק לכ"ק אדמו"ר והיה נוהג להגיע לחצרות־קדשינו בכל שנה לשמחת־תורה ואחר־כך היה נכנס ל'יחידות'."

"בסוף הקיץ שלפני־כן היה כבר אבי מבוסס בעסקיו וההצלחה האירה לו פנים. ביקרו אצלו בביתו נציגי ישיבה חסידית מפורסמת בירושלים עיר־הקודש, כדי להתרימו למוסד זה שלהם. החצר לה היתה שייכת הישיבה היתה חביבה בעיני אבי, וממילא כיבד את הנציגים שביקרוהו כיאות. "הם בילו שעה ארוכה בדברי תורה וסיפורי צדיקים וכו', ואז באמצע הרהר אבי והחליט במחשבתו להעניק להם סכום הגון (כמדומני שחשב על \$250 או \$360 – סכום שנחשב אז למכובד מאד).

"משנסתיימה השיחה פנה אחד הנציגים לאבי בבקשה: 'ר' בערל, נו, תן לנו עבור הישיבה לפחות פעמיים ח"י \$18."

"אבי היה נבוך מאד, שהרי הוא עצמו חשב להעניק להם סכום של פי עשר מח"י דולר, אך לפועל הוא עשה כמבוקשם והעניק להם צ"ק של פעמיים ח"י דולר. יצויין, כי הם היו מאד מרוצים ויצאו מביתו בשמחה גדולה.

"לאבי היו נקיפות מצפון, מדוע לא העניק להם כפי שעלה במחשבתו בראשונה, והוא לא מצא

נא בית אהרון...", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."; ואומרים בנחת "יאמרו נא יראי ה'..."; הש"ץ מקריא: "יאמרו נא יראי ה'..."; והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."²³.

לאחר ההלל – קדיש תתקבל. עלינו. קדיש יתום.

ליל־הסדר

מצווה למהר להתחיל את הסדר, בשביל התינוקות שלא יישנו²⁴ [את מצוות־החג יש לקיים לאחר צאת הכוכבים, בת"א: 7:31 שעון־קיץ].

אין לובשים קיטל לסדר, וכן אין מקפידין לאיזה רוח (מזרח, מערב וכו') יהיה מקום מושבו²⁵.

סידור הקערה:

הרבי היה מסדר את הקערה מעומד²⁶.

בשעת סידור הקערה, לפני הנחת כל דבר בקערה, אומר הרבי את הכתוב בסידור בעניין זה, ואחר סידור הקערה אומר את כל סימני הסדר יחד, כפי שהם כתובים בהגדה. וכשמגיע זמנו של כל 'סימן', אומר 'סימן' זה לפרטיו. כל אמירות אלו היו בלחש²⁷.

צריך להניח קערה או מגש תחת המצות. ונהגו להפסיק במפה בין המצות²⁸.

בסידור רבנו הזקן איתא שמסדרים [קודם] הישראלי, ועליו הלוי, ועליו הכהן.

המינים מונחים על המפה, ולא בתוך קעריות נפרדות. מייבשים את המרור במפיות, למניעת חשש 'שרויה'²⁹.

כל המינים הנאכלים בליל־הסדר נלקחים מעל הקערה עצמה, ולא כנוהגים להשאירם על הקערה ולאכול מהמונח על השולחן³⁰.

הרבי דקדק שלא לשבור את קליפת הביצה, אף שקשה להעמידה על מקומה כמות שהיא³¹.

(23) טור סי' תכב. הגש"פ של הרבי.

(24) שו"ע אדמוה"ר ר"ס תעב.

(25) ספר־המנהגים.

(26) הגש"פ היכל־מנחם.

(27) 'אוצר מנהגי חב"ד', עמ' קכה.

(28) ספר־המנהגים.

(29) ויש הזוכרים שהרבי השתמש במפית, ותחת החרוסת היו שתי מפיות (הגש"פ היכל־מנחם).

(30) 'אוצר', עמ' קלו.

(31) שם, עמ' קלא, וראה בהגדה הנ"ל.

מי מלח:

יש להכין את מיי־המלח מבעוד יום.

הדלקת הנר: קודם השקיעה²⁰. מברכות "להדליק נר של יום־טוב" ו"שהחינו". אם לא הדליקה קודם השקיעה, תדליק לפני הקידוש, מאש שהודלקה לפני החג.

אחר מנחה, קודם השקיעה²¹, קוראים את 'סדר קרבן פסח'.

יום שלישי

ט"ו בניסן, א' דחגי־הפסח

סוף זמן קידוש לבנה: כל הלילה.

ליל הסדר:

בני הבית מכינים הכול על השולחן ומסביבו (חוץ מסידור הקערה), כולל הצעת המושבים להסבה, בשעה שמתפללים ערבית בבית הכנסת. טוב להרבות בכלים נאים בליל־פסח, דרך חירות²².

ערבית של יום־טוב. אחר שמונה־עשרה – הלל שלם בברכה תחילה וסוף. כופלים 'הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמר (ו) נא... כי לעולם חסדו", וגם ביחיד. דהיינו: הש"ץ מקריא:

"הודו... והציבור [אבל לא הש"ץ] עונים בקול: "הודו", ואומרים בנחת "יאמר נא ישראל..."; הש"ץ מקריא: "יאמר נא ישראל..."; והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."; ואומרים בנחת "יאמרו נא בית אהרון..."; הש"ץ מקריא: "יאמרו

חב"ד', מסביר נוהג זה – הקיים גם בקהילות חסידיות אחרות – כיוון שע"פ הוזהר נעשה עניין אחד מחמש אצבעות היד יחד עם הכוס, ולכן אין מפסיקים ביניהם. וצ"ע באם אירע שיש רק כוס עם רגל, האם לדין יש לאחוז מתחת הרגל או מעליה. בפועל, לא ראו שרבותינו השתמשו בגביע עם רגל. אך מאידך, הגר"י לנדא ז"ל לא הכיר זהירות זו כלל, אלא אמר שסוג זה של גביע לא היה מצוי ברוסיה, ובאה"ק היו שנים שהשתמש בגביע כזה (מפי בנו הרה"ח ר' אלי' ש"י). ולהעיר שבידי אדמו"רי סדיגורא עובר מדור לדור כוסו של אבי המשפחה, הרב המגיד ממזריטש נ"ע, שהיא עם רגל, וצילומה פורסם בכמה מקומות. ובטאון 'צאנז' גיליון שע"ז עמ' 49 מופיע צילום הכוס של הרה"ק מראפשיץ, וגם הוא עם רגל.

(20) קיצור דיני נש"ק, עמ' לו, ממהטא־אפרים סי' תרכ"ה סל"ג, וכן הורה הגר"ז ש' דבורקין ז"ל, וכ"מ בלוקטוי־שיחות חכ"ד, עמ' 297 הע' 69.

(21) "זומן שהקרב קרבן־פסח כשרה" הגש"פ של הרבי.

(22) שו"ע אדמוה"ר סי' תעב ט"ו.

ותחילת שנות הלמ"ד, אחרי שאבי הציע עניניו ועסקיו [בדרך אגב: אבי ביקש אז מהרבי שירשה לו לעשות משהו עסקי והרבי התנגד לכך – ואחר-כך התגלה שדעת הרבי היתה עצה נכונה ומועילה], פנה אליו הרבי ואמר לו כי ברצונו לבקש ממנו דבר מה.

ר' בערל הגיב: 'הרי כל מה שיש לי שייך לרבי'. והרבי ביקש ממנו שילמד (או שיביא לו?) אלף דפי גמרא. ר' בערל לא הגיב, ובשנה שלאחר-מכן כבר בכניסתו ל'יחידות' (שהתקיימה, כמדומה, יום אחר שמחת-תורה) נשאל על-ידי הרבי: נו? הבאת לי את האלף דפי גמרא?

ר' בערל לא התבלבל, והשיב לרבי: 'סבור הייתי שבכך שהנני תומך בבני תורה, הרי יש לי חלק בלימודם'. הרבי הגיב: 'אמת, אבל אתמול קראנו (בשמחת תורה – ואולי גם הוסיף הרבי שהסברנו בהתוועדות) דבכרכותיו של זבולון נכלל גם יששכר וכמו שרש"י מביא על הפסוק (ברכה לג, ט) בתחלה – כי שפע ימים יינקו "יששכר וזבולון ויהא להם פנאי לעסוק בתורה"'.¹⁰

"מה אתה חושב – פנה הרבי לר' בערל – מה עשה זבולון בשעה שהיה עליו לנסוע באניה (לצורך עסקיו)? – לקח עמו ספר תניא וספר משניות וישב ולמד". הרבי חזר שוב על בקשתו: 'הבא לי (או שאמר: רצוני) אלף דפים'. וסיים הרבי את דבריו: 'רש"י מסיים ומביא בסוף עוד הפעם על הפסוק כי שפע ימים יינקו זבולון (לפני) יששכר הים נתן להם ממון בשפע' (שמו הנוסף של ר' בערל היה "יששכר")'.¹¹

(ר' משה אהרן צבי וייס פירסם את הדברים ב'הערות וביאורים' גליון ש"פ במדבר – חג השבועות תשע"ו עמ' 14 ואילך ודן בהם בהרחבה מנקודת מבטה של ההלכה אודות הסכם ישכר וזבולון וכו').

דברי הנביאים – בימינו

בשנת תשד"מ (לערך), אחד מבכירי התמימים ב-770 נקרא לחדרו של הרב חודקוב, אשר שוחח עמו בהרחבה. אותו יום היה יום תענית שבו נהג הרבי לומר במנחה (כמו תמיד) את ההפטרה.

הרב חודקוב עצר לרגע ואמר: 'תיכף הולכים לשמוע את דברי הנביא'. הבחור הבין מדברי הרב חודקוב שבשעה שהרבי קורא את דברי הנביאים לא מדובר בקריאת סיפור של העבר, אלא בדברים הנאמרים ברגע זה היום. וזהו המבט האמיתי על תורה (ונ"ך) – מלשון הוראה.

מכתב גיבוי להנהלת הישיבה

הרה"ג ר' אברהם בן ציון בורנשטיין שימש כרבה של בנימינה וחבר את הספר 'רסיס טל'. בשנת תשכ"ב פנה לרבי בקשר לתלמיד שביקש להיכנס לישיבת כפר חב"ד, וכנראה נתקל בקשיים. הרבי השיבו, כי זהו תפקיד הנהלת הישיבה "ונאמנים הם על עניינם [תפקידם]".

צילום המכתב התפרסם ב'שפתי חיים' (תשורה מקובצקי מ"ד מנחם אב תשע"ה) עמ' 10, וניתן בזה בשלימותו:

מכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע

ב"ה כ"ב מ"ח תשכ"ב

ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה אברהם בן ציון שי'

במענה למכתבו מ"ד חשון, בו כתב אודות פלוני שרוצה להכנס לישיבת כפר חב"ד, וכו', ואינו כותב כל פרטים בזה.

ובכל אופן – בעניינים כגון זה על הנ"ל לפנות להנהלת הישיבה, כי אך ורק בהם הדבר תלוי, ונאמנים הם על עניינם.

ומאחר שהכל בהשגחה פרטית, עלי החובה (והזכות) לעודדו על ההכרח ודרישת השעה לקבוע עתים בלימוד פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, ברבים, וכמבואר הענין בכ"מ, שבזמננו מצוה לגלות זו החכמה, היא פנימיות התורה, וגודל הענין וההכרה בזה – מבואר בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, ובודאי אשר גם הכח והאפשרות נתנו לכ' בזה.

כבוד ובברכה

מ. שניאורסאהן

שנים מנהגו לא לקחת קידה וקינמון מחשש תערוכות חמץ, רק תפוחים אגסים ואגוזים¹². צריך שתהיה בו חמיצות כלשהי, זכר שהיו משעבדים בישראל עד שהיו שיניהם קהות; ומרככים אותה ביין אדום, זכר למכת-דם¹³. החרוסת שבקערת הרבי יבשה, וריכוכה ביין נעשה רק לפני אכילת "מרור", על-ידי שמניח מקצתה לתוך התחתית של כוס היין, מה שאין כן בכורך, שלא טובלים בחרוסת את המרור אלא מניח קצת מהחרוסת היבשה שבקערה על המרור ומנערה ממנו¹⁴.

כרפס:

ראשי-תיבות: ס'פרך, כלומר שישים ריבוא עבדו עבודת-פרך¹⁵. ואנו נוהגים לקחת בצל (או תפוח-אדמה)¹⁶.

היין:

בליל הסדר חובה על כל אחד ואחת¹⁷ לשתות

8 צריך לרככה, כיוון ש'טיבול' ייתכן רק בנוזל.

9 'התוועדות' תשמ"ו ח"ג עמ' 181. ספר המנהגים.

10 אבודרהם, מהרי"ל – ליקוטי טעמים ומנהגים' לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

11 ב'רשימות היומן' עמ' שעד: 'לכרפס – היו לוקחים בצל, ורק אח"כ שנחלשו הדורות, לקחו [הנשים, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קלא. 'אוצר' עמ' קלד] תפוחי אדמה, אבל אדמו"ר מהר"ש לא היה שבע רצון מזה".

ולהעיר שב'אוצר' שם ציין לערוך-השולחן ומעדני-שמואל, וכן מציינים לחיי-אדם ו'יסוד ושורש העבודה' שנהגו בבצל, ואכן גם בס"י רה ס"ד פסק שם כדעת שו"ע רבינו שם ס"א, שהבצלים טובים לאכילה [=ללא פת] ומברכים עליהם 'אדמה', ואכן מספרים שכן נהגו ברוסיה, אך במשנ"ב שם ס"ק ה כתב (מהשע"ט ס"ק ב) ש'במדינותינו [וכ"כ בשו"ת אג"מ או"ח ח"א ס"י סד על 'מדינותינו' דהיום. מאידך בהערות הגר"מ אליהו לס' וואת-הברכה עמ' 361 פסק שבצל חי שאינו חריף ברכתו בפה"א] לעולם אין דרך בני אדם לאכול שומים ובצלים חיים אף כשהם רכים, ובסדר ברה"נ (פ"ו ה"ד, עיי"ש בביאור הרב גרין, וכן בלוח ברה"נ פ"ט הי"א) פסק רבינו שאם הבצלים ראויים לאכילה בפני עצמם, אף אם רוב בני אדם אוכלים אותם רק עם פת – מברכים עליהם בפ"ע בפה"א. משמע שאם גם המיעוט אינו אוכלם בפ"ע, ברכתם שהכול. אבל לפי הנ"ל כנראה גם בימינו יש מיעוט שאוכלם חיים (וא"צ לסמוך על הח"י ס"י תעה ס"ק טו, שאף אם אינו ראוי מברך על המרור בפה"א, שהרי בשו"ע רבינו שם סכ"ג לא פסק כן).

12 שו"ע אדמו"ר ס"י תעב סכ"ה.

מידע לסובלים מסוכרת: היין 'קברנה סוביניון' אדום של 'כרמל' כמעט ואינו מכיל סוכר כלל (מדובר בסוכר שמהיין עצמו. בינות יבשים אחרים, יש המכילים 4% ויותר).

מידע כללי: היינות (הרגילים) מתוצרת הנ"ל, וכן היין בהכשר בי"ד רבני אנ"ש הם מפוסטרים (לגבי יצרנים אחרים – יש רבים שאינם

ארבע כוסות יין.

מי שאפשר לו, ישתה יין (אדום¹³) בלבד. אם קשה לו, יערב בו מיץ ענבים טבעי, ואם גם זה קשה, ישתה מיץ ענבים טבעי לבדו¹⁴.

הכוס: חייבת להיות שלמה¹⁵ ולהכיל 'רביעית'¹⁶. שייעור רביעית על-פי ספר שייעורי תורה – 86 סמ"ק¹⁷. נוהגים להשתמש בגביע כסף¹⁸. רבים מאנ"ש מקפידים שלא להשתמש בגביע עם רגל¹⁹.

מפוסטרים כלל, כמו 'יקבי הגולן', והמצב משתנה מזמן לזמן גם במגוון של כל יצרן. בדרך כלל 'מיץ ענבים' הוא מפוסטר. כן הם מכילים מעט מאוד תוספות. היינות ומיץ-הענבים מתוצרת משפ' שפרינגר כפר-חב"ד הם ללא כל תוספות, והיין היבש הוא גם ללא סוכר כלל. הם משווקים גם יין מבושל ממש. וראה בהערה הבאה. (13 שו"ע אדמו"ר ס"י תעב סכ"ו (אם אין הלבן משובח ממנו). בכר"כ שנים השתמש הרבי ביין שאינו אדום, בליל הסדר וכל השנה (ודלא כמ"ש בהגדה 'היכל מנחם' עמ' לו).

מצווה מן המובחר לקחת יין שאינו מבושל ושאינו בו שום תערובת כלל. אבל אם אין לו יין אחר משובח כמוהו, אפילו לכתחילה יכול לצאת בהם אם הם כשרים לברכת הגפן (שו"ע אדמו"ר ס"י תעב סכ"ז).

לכתחילה, יין הכשר לברכת הגפן הוא שיש בו לפחות שליש מכמותו יין טהור (ראה שו"ע אדמו"ר ס"י רד ס"ט. שו"ת צמח-צדק או"ח ס"י כה. אמנם יש לדעת שע"פ המבואר שם – כל זה הוא רק כשהדרך לשתותו על-ידי מזיגה זו, ולא ניתן לברר זאת כיום כשהיקבים מוסיפים כוהל, ומהם גם תמציות שונות. ולכן לכל הדעות יש להשתדל להשתמש ביין שיש בו מידה מירבית של יין-טבעי. כן לכאורה כל זה אינו שייך כלל במיץ-ענבים, ושם יש להשתדל ביתר שאת, אם-כי ע"פ החוק כשכותבים 'מיץ ענבים טבעי' אסור להוסיף תמציות וכד').

כיום, ובפרט בסדרים הציבוריים, שמארחים גם כאלה שיש חשש בנגיעתם ביין, סומכים רבים על הפיסטור כיון מבושל. ויש מחמירים (ראה שו"ת אגרות-משה י"ד ח"ב ס"י נב, שו"ת מנחת-שלמה ס"י כה, ועוד).

14 ראה המובא בס' סדר פסח כהלכתו ח"ב פ"ג הערה 26, פסקי תשובות ס"י תעב אות יא, וליקוטי-יוסף ס"י ערב הע' יא. באג"ק כרך יט עמ' ריג מציע הרבי מיץ ענבים כפתרון לשתיית ארבע כוסות לחולה. (בקונטרס ד"ח כסלו' מובא שבלייל שמע"צ תשל"ח אחרי התקף-הלב בא הרבי לקדש בסוכה, והציעו הרופאים שיקדש על מיץ ענבים, והרבי סירב, באומרו "קידוש מאכט מען אויף וויין" [=קידוש עושים על יין]).

15 שו"ע אדמו"ר ס"י קפנ ס"ד.

16 שו"ע אדמו"ר ס"י תעב ס"ז יח.

17 אך כוסו של הרבי גדולה ביותר – 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' שג. (18 'אוצר' עמ' קלח. 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' שכ. כף-חיים ס"י תעב ס"ק יא. אך 'כוס של אליהו' מוג הרבי בזוכיית שקופה ('המלך במסיבו' שם עמ' שכ).

19 במאמרו של הרה"ג רח"י שי' אייזנבך בגליון 400 של 'כפר

פרשת צו

זאת תורת העולה היא העולה (ו,ב)

לו היה אדם מצוי בעלייה תמידית בעבודתו, לא היה מתענג בה תענוג אמיתי, שכן 'תענוג תמידי אינו תענוג'. רק עליידי הירידה שבאה מזמן לזמן אפשר להגיע לתענוג אמיתי.

זהו שרמזו הכתוב: "זאת תורה העולה" – המילת "זאת" באה למעט, והיא רומזת לירידה בעבודת האדם. "היא העולה" – ירידה זו היא לצורך עלייה, שכן דווקא היא מביאה לתענוג אמיתי בעבודת הבורא.

(כתר'שם'טוב עמ' טז)

זאת תורת העולה (ו,ב)

בא ללמוד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה (רש"י)

בגמרא (מנחות עב) אמרו, שעיקר הקטר חלבים הוא ביום, אלא שאפשר להקטירם גם בלילה.

ויש להסביר זאת בעבודת האדם לקונו:

"יום" – רומז לאור ולגילוי, ככתוב (בראשית א) "ויקרא אלוקים לאור יום", שזהו עסק התורה והמצוות המגלה את אור ה' בעולם.

"לילה" – רומז לחושך ולהעלם, שזהו העסק בדברי הרשות שמעלימים על תכלית חייו האמיתית של האדם בעולמו.

המשמעות הפנימית של הקטרת החלבים ביום היא 'הקטרת' התענוג שבעבודת הבורא (חלב רומז לתענוג), כלומר: לעבוד את ה' אך ורק כדי לקיים את הרצון העליון, לא משום התענוג שבעבודה זו.

ואילו הקטר החלבים בלילה משמעותו – שיש 'להקטיר' גם את התענוג שבדברי הרשות, לעסוק בהם רק כפי הצורך, לשם שמים.

אולם עיקר הקטר החלבים הוא ביום דווקא, שכן הצורך לבטל את התענוג שבדברי הרשות – אין בו משום חידוש כל-כך; עיקר החידוש הוא שחייב אדם 'להקטיר' גם את התענוג שבעסק התורה והמצוות.

(לקוטי שיחות כרך ג, עמ' 950)

והרים את הדשן... ושמו אצל המזבח... והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה

(ו,ג,ד)

פעם נאמר כאן "והרים את הדשן" ופעם נאמר "והוציא את הדשן". יש כאן רמז לשני סוגים של 'דשן' בעבודת ה', שאחד מהם יש להרים ואת השני להוציא. דשן בכלל הוא פסולת, ובעבודת ה' הוא רומז למרירות ולעצבות שאדם מרגיש על שפלות מצבו. תחושות אלה הן בבחינת פסולת, שכן בדרך-כלל צריך לעבוד את ה' מתוך שמחה דווקא.

אלא שיש הבדל בין מרירות לעצבות: "והרים את הדשן" – נאמר על המרירות. במידה זו יש גם חלק טוב, שהרי היא מביאה בסופו של דבר לשמחה עצומה, ויש לנצלה למען העניין החיובי שבה.

"והוציא את הדשן" – נאמר על העצבות. מידה זו אינה מביאה שום תועלת בעבודת ה', ולא עוד אלא שהיא "אסקופה הנדרסת לכל מיני רע"; ויש להוציאה ולבערה מקרבנו.

(סידור עם ד"ח עמ' לא)

וכן נהג גם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע⁴.

ביצה:

מבושלת עד שתתקשה¹.

מרור:

נוהגים לקחת חסה⁵ [כך שמה גם בארמית, ובלשון המשנה 'חזרת'] ותמכא [כך שמה בלשון המשנה, לפי הזיהוי במסורת אשכנז, ובימינו נקראת באר"ק בטעות בשם 'חזרת', בהעדר שם עברי, ובאידיש 'קריין'] שניהם יחד – הן למרור והן לכורך¹. את טחינת או גירור ה'קריין' יש לעשות מבעוד יום בלבד (ולסגור היטב בכלי).

יש לבדוק, לשטוף ולייבש את ה'חסה' מבעוד-יום. עדיף להשתמש בחסה מגידול נקי מחרקים, הטעונה רק השריה קלה במי סבון ושטיפה. חסה רגילה – גם הקלחים – טעונה בדיקה היטב מן החרקים, וכבר ציינו שעדיף שלא להשתמש בחומץ או מלח [מלבד הזהירות מ'כבוש'⁶, הבעיה שבכריכוז גדול מדי שלהם, החרקים המוצצים מתים ונשארים בתוך העלה] אלא בנוזל לשטיפת כלים, בריכוז הרגיל, ולשטוף כל פינה היטב בעזרת 'ליפה' עדינה. אם לא בדק מבעוד יום, יוכל לבדוק היטב כל עלה מול האור לפני ה'סדר', יוריד לעצמו את החלקים הנקיים לאכילה, ישטפם במים רגילים וייבשם בעדינות.

חרוסת:

רסק פירות עבה, זכר לטיט. נעשה מפירות שנמשלה בהן 'כנסת ישראל'⁷, וצריך לתת בתוכו תבלין הדומה לתבן כגון קינמון וזנגביל, אך 'מכמה

(4) ספר השיחות תש"ב עמ' 93.

(5) "מצווה לחזור [=לחזור] אחר חזרת... ואף-על-פי שהחזרת אין בה מרירות, מכל מקום כשהיא שוהה בקרקע, מתקשה הקלה שלה ונעשה מר מאוד, ומפני כך היא נקראת מרור, ומצווה לחזור אחריה אף כשהיא מתוקה... זכר למה שמררו המצרים את חיי אבותינו... בתחילה בפה-רד... ולבסוף מררו חייהם בעבודה קשה..." (שו"ע אדמוה"ז סי' תעג ס"ל). ולעיל בסכ"ג מביא שיוצאים בין השאר גם בתמכא שקורין קריין. ובסכ"ח שמצטרפים זה עם זה לכוזית.

מקפידים להשתמש בחסה מסוג 'רומינה', אולי על-פי מש"כ בס' שיעורי-תורה עמ' קצו שעדיף לקחת "מין הארוך" דווקא. וראה נטעי-גביראל – פסח ח"ב פנ"ד ס"י.

(6) כיוון שאין יוצאין ידי חובה במרור כשהוא כבוש, ושיעור 'כבישה' בציר או בחומץ הוא "שיתנו על האש וירתחו" (שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סכ"ג), וזה ייתכן לפעמים אפילו בשתיים-שלוש דקות.

(7) שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סל"ב לג.

מצות מצווה – באפיית השמורה ערב פסח אחר חצות היה כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נוכח ואומר גם-כן הלל, והיה מפסיק – גם באמצע פרק – להורות בהנגוע להלישה, אפייה וכדומה. הרבי לא נכח באפיית המצות-מצווה שלו בערב פסח. הרבי נהג (עד שנת תשל"ז ועד בכלל) לחלק מצה שמורה בערב חג הפסח אחרי מנחה, כשהוא לבוש בבגד משי של שבת ויום-טוב ובחגירת אבנט (לאחר אותה שנה חילק על-ידי אברכי הכולל).

ההכנות לסדר

* יערוך שולחנו מבעוד יום (היינו סידור השולחן והכלים וכדומה, בלי ה'קערה', שאותה יש לסדר רק בלילה, קודם הקידוש).

מצות:

לא לשכוח לוודא שהפרישו 'חלה' מן המצות, ואם לאו – להפריש. לא ניתן להפריש בשבת או בחג.

יש לברור אותן מחשש נפוחות וכפולות (לא הספיק, רשאי לבדוק ולהניח הצידה את הכשרות לפני ה'סדר'). גם בשבת אפשר לברור ולהוציא את המצות השבורות ולהניחן בנפרד.

בעבור הסדר נוהגים לקחת מצות כפופות – בית קיבול, שזהו עניין 'כלי' האמיתי. זרוע:

נוהגים לצלות את הזרוע ויש לעשות זאת מבעוד יום. לא צאלה – יניח במקומה בשר מבושלת¹.

נוהגים לקחת חלק מצוואר עוף. כמורכב מדקדקים שלא לאכול את הזרוע (כלל) אחר-כך² – כל זה הרחקה שלא יהיה כל דמיון לקרבן הפסח. ומטעם זה הנה כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע היה מסיר כמעט³ את כל הבשר מעל עצמות הזרוע¹,

(1) כף-החיים שם ס"ק טג.

(2) מנהג מדינותינו שלא לאכול צלי בליל פסח (שו"ע אדמוה"ז סי' תעו ס"א), וכאן משמע שמדקדקים שלא לאכול כלל גם בימים שלאחר מכן, כהאוסרים שהובאו בכף-החיים שם ס"ב.

(3) אבל מעט בשר צריך להשאיר עליה, שכן עצם ללא בשר אינה נקראת 'תבשיל', שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סכ"ב. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מסיר לפעמים אף את החוט הפנימי שבחלל הנגרת – 'אוצר מנהגי חב"ד', ניסן-סיוון, עמ' קל.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת צו

י"ב בניסן, שבת הגדול

שבת הגדול – לפי שנעשה בו נס גדול. 'למכה מצרים בכוריהם'. וקבעו נס זה לזיכרון לדורות בשבת וקראוהו 'שבת הגדול' מפני שהיתה בו 'התחלת הגאולה והניסים'.

השמחה בשבת זו, וכל ענייניה: ההכנה לפסח כמו לימוד הלכות הפסח, הכנת הילדים ל'ליל הסדר', שידעו את ארבע הקושיות ושאר ענייני הסדר, וכן ההכנה לנתינת מעות חיטים וכו' – צריכים להיות אצל כל אחד ואחת מישראל באופן של גדלות.

'נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו. . . והעיקר. . . ללמד להם המעשה אשר יעשון, ולא כמו שנוהגין עכשיו'. הפטרה: "כה אמר ה'... אבדה האמונה ונכרתה מפיהם. כה אמר ה' אל יתהלל... נאום ה'" (ירמיה ז, כא"כ; ט, כב"ג).

אחרי תפילת מנחה אומרים את ההגדה, מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עוונותינו". הרבי נהג לאומרה עם הציבור, בישיבה על מקומו. מוצאי שבת קודש – אין אומרים "ויהי נועם", "ואתה קדוש". עורכים קידוש לבנה.

יום ראשון,

י"ג בניסן

יום ההסתלקות הילולא של כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' נ"ע, דור שלישי לנשיאי חב"ד (ביום ג' בסיוון תקפ"ח – קבלת הנשיאות בגלוי). נסתלק בשנת תרכ"ו, ומנוחתו כבוד בליובאוויטש. יום התחלת הנשיאות של בנו הצעיר, כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע.

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כדי: א) ללמוד פרקי משנה (על-כל-פנים פרק אחד, המתחיל באות אחת) של שמו הקדוש.

ב) להוסיף בלימוד תורתו של בעל ההילולא. ג) להוסיף בעבודת התפילה. ד) להוסיף בנתינת צדקה, ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו, ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו. ה) לקיים התועדות של שמחה, בה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות.

נשיאי היום אומרים את פרשת "זאת חנוכת המזבח" עד "כן עשה את המנורה", שהיא כנגד שבט לוי.

יום שני,

י"ד בניסן, ערב פסח

ראשון בערב:
בדיקת חמץ

הכנות: לפני הבדיקה צריך לנקות היטב את כל החדרים שצריך לבדוקם. כמו-כן יש לרכו את כל החמץ המיועד לאכילה בערב ולמחרת בבוקר, במקום המשתמר מילדים וכדומה.

זמן קצר לפני כן מניחים במקומות שונים בבית עשר חתיכות של חמץ קשה, כל אחת מהן פחותה מכזית ועטופה בנייר רגיל, אך לא בנייר כסף, שאינו נשרף היטב (נכון שיהיו על-כל-פנים כל הפתיתים ביחד – כזית). [הילדים יערכו רשימה היכן הניחו את החמץ, ואם אבד אחד הפתיתים – יעשו שאלת חכם].

זמנה: אור לארבעה-עשר – מיד אחרי צאת הכוכבים, ותמיד לאחר תפילת ערבית.

מקומה: כל המקומות שיש לחוש ולהסתפק שמא הכניס לתוכם חמץ, אפילו באקראי, צריכים בדיקה.

אופנה: לאור נר של שעווה ועלידי נוצת עוף. הבדוק מניח את החמץ שמוצא בשקית קטנה של נייר. בגמר הבדיקה מניח את השקית, הנוצה והנר

שנותר בתוך כף עץ קעורה, עוטף הכול בנייר (מלבד ידית הכף שנשארת מחוץ לעטיפה), כורך חוט סביב הנייר כמה פעמים, מהדקו וקושרו.

בין הברכה לתחילת הבדיקה אין לדבר כלל, אפילו מענייני הבדיקה. ונכון שלא לדבר כלל שלא מענייני הבדיקה כל זמן הבדיקה.

כתב רבנו הזקן: "ויעמיד מבני ביתו אצלו לשמוע הברכה שיבדקו איש במקומו, ולא ישיחו בינתיים, ויזוהרו לבדוק תחילה בחדר הסמוך למקום ששמעו הברכה", וכותב הרבי שיתכן שכונתו היא, שמצווה לזכות גם את בני-ביתו (הגברים) בבדיקת החמץ, וכיוון שגם בעל-הבית בעצמו יבדוק קצת – אין בזה סתירה לדין "מצווה בו יותר מבשלוcho".

את החמץ הנמצא בבדיקה שומרים כנ"ל, ושורפים למחרת בבוקר, כדלקמן.

אחר הבדיקה מבטלים את החמץ שלא מצאנו, באמירת "כל חמירא" (הראשון).

מכירת חמץ: נוהגים לעשות את הרב ל'מורשה', דהיינו מיופה-כוח למכירת החמץ. [לכתחילה עושים זאת בכתב. יש להוסיף בטפסים את שם הרב וכן את פירוט המקומות שהחמץ נמצא בהם, לפני החתימה. אם אפשר, עושים זאת בצירוף קניין, ליתר תוקף. באי-ברירה ניתן לייפות את כוח הרב גם בטלפון או באינטרנט]. בבית האדמו"ר מוכרים את החמץ לרב בצירוף 'ערב-קבלן', והוא מוכרו לגוי. הרב מוכר את החמץ לגוי בשטר ובקניינים נוספים, עם 'ערב קבלן'. בזמן האחרון אין מדקדקים במסירת המפתח במכירת חמץ.

מוכרים גם חמץ גמור, וגם את כלי החמץ (שמא נותר עליהם חמץ 'בעין'), ואין צריך להטבילם לאחר הפסח.

מאכל או משקה בחשש חמץ שנתקבל מהרבי, אין מנהגנו למוכרם לגוי חסו'שולם, אלא משתדלים לאוכלם בעצמנו [ובאי-ברירה – לבערם כדין לפני זמנו].

תספורת-מצווה: אודות זמן תספורת הבן, שיום הולדתו בערב-פסח: אין כדאי לדחות לאחר-זמן, כי אם לעשות התספורת בלילה, אור ל"ד, או ביום ערב-פסח.

שחרית: אסור מן הדין לאכול מצה. ומנהגנו שלא לאכול מכל המינים הנכנסים בחרוסת ומרור

עד אחר כורך.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה משכים קום בערב פסח. עורך סיום מסכת [אף שלא היה בכור] לאחר הנחת תפילין דשחרית (לפני התפילה). מתפלל שחרית. ועד לאחר ביעור החמץ, היה עסוק במתן הוראות לסיילוק מאכלי החמץ והטמנת כלי החמץ. בחצות היום היתה ההכנה לאפיית 'מצת מצווה'. היה מתפלל מנחה בשעה מוקדמת. במשך שעה או שעה וחצי היה לומד את סדר קרבן-פסח. היה אומר אותו כשהוא חבוש בכובע החג ולבוש בבגדי החג, וכן היה חוגר עצמו באבנט. עומד ופניו לדרום, ואומר בפנים צהובות.

תפילה: משכימים להתפלל. מהיום ועד סוף חג-הפסח אין אומרים 'מזמור לתודה'.

תענית בכורות: הבכורים, בין מאב ובין מאם, מתענים, ואפילו כוהנים ולויים. ונתפשט המנהג, שבמקום להתענות משתתפים הבכורים בערב פסח בסיום מסכת (סעודת מצווה), וממילא פוקעת התענית. יכולים לסיים מסכת גם מתלמוד ירושלמי.

הוראת הרבי, לומר אחר הסיום קדיש דרבנן ('התקשרות' תתפ"ח, הערה 28) ולא את ה'קדיש הגדול' כנדפס בש"ס (ואגב, גם את נוסח 'הערב נא' וכו' הנדפס שם צריך לומר כפי הנוסח שלנו).

* בתל-אביב מותר לאכול חמץ עד השעה 10:33 (שעון קיץ). יש לשורפו (וכן למכור לגוי את החמץ שמשאירים) לפני השעה 11:37 (שעה זו היא בנוגע לרב המוכר, אך הציבור צריך להקדים ולהגיע אל הרב מבעוד מועד, לבל יאחר את המכירה!).

שריפת החמץ – בשעה חמישית. אין שורפים אותו בתנור שמבשלים או אופים בו משהו, אלא עושים עבורו מדורה נפרדת. ונכון לשרוף כזית, לקיים בו מצוות ביעור.

עם הביעור אין לשכוח לנער את החמץ העלול להימצא בכיסי הבגדים, ובפרט באלו של הילדים. כן לגבי החמץ העלול להימצא בתוך המכונית (אם לא ניקו ובדקו שם לפני-כן).

לאחר השריפה אומרים "כל חמירא" (השני), ובו מבטלים את כל החמץ, שמצאנו ושלא מצאנו.

הכנות לחג: יש ליטול ציפורניים ולהסתפר לפני חצות היום (מי ששכח, מותר לו ליטול ציפורניו אחר-כך, אבל להסתפר מותר רק על-ידי גוי).